

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele.

Læs mere om fordele og sponsorat her:

<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SOM DET KAN GAA I VERDEN

TILBAGEBLIK PAA MENNESKER
OG TILSTANDE

VED

N. NIELSEN
FHV. KOMMUNELÆRER I HILLERØD

1 9 3 2

Frederiksborg Amtstidendes Bogtrykkeri . Hillerød

SOM DET KAN GAA I VERDEN

TILBAGEBLIK PAA MENNESKER
OG TILSTANDE

VED

N. NIELSEN
FHV. KOMMUNELÆRER I HILLERØD

==

1 9 3 2

Frederiksborg Amtstidendes Bogtrykkeri . Hillerød

Erindringer fra 1864.

Da jeg Mandagen den 16. November 1863 var kommen hjem fra Dejret Skole, ladet til Mundingen med Efterretningen om, at Frederik den Syvende Dagen tilforn var død paa Lyksborg Slot i Angel, erindrer jeg tydeligt, at Fader — en skikkelig Husmand, Veteran fra 48 — spaaede Krig, og at jeg i høj Grad undredes over et saadant Fremsyn. Vel var jeg ikke helt uvidende om, at Danmark efter Kristian den Ottendes Død havde maattet kæmpe mod Slesvigholstenerne og deres Forbundsfæller. Men hørte Krig uundgaeligt til ved ethvert Kongeskifte? Og — i bekræftende Fald — hvorfor? — Paa disse Spørgsmaal fik jeg aldrig Svar af Fader eller nogen anden.

November 1863 var mild og vistnok den mest taagede Maaned, jeg har oplevet. Kirkeklokkeklangen lød spøgelseagtig tilsløret, naar der ringedes over den »højsallige« Konge, som det dengang hed. Ingen Solstraale, intet Maanelys eller Stjerneskin var i Stand til at gennembrænge det Gravmulm, man til Stadighed var stænget inde i — et Mørke, med hvilket Sindsstemningen harmonerede i fuldeste Maal.

Bisættelsesdagen — 19. December — overværede jeg den befalede Mindegudstjeneste i Tved Kirke, og skønt

noget af det, gamle Pastor Holm lagde Tilhørerne paa Sinde, vel ikke helt gled Øret forbi, har jeg dog næppe — tiaarig Purk omtrent, som jeg var — haft Tanke eller Sans for Øjeblikkets knugende Alvor. Noget af det manglende skulde dog ret hurtigt blive indhentet.

Thi nu kom Krigen, Fader havde forudsagt, og sørgelige Efterretninger med den. Ganske vist blev der kæmpet lige saa tappert og udholdende ved Mysunde og Sankemark, paa Dybbøl og Als, som Heltene i Treaarskrigen havde kæmpet ved Slesvig, Fredericia, Isted og Frederiksstad; men Aarstiden var uheldig, Overmagten for knusende og Forsvarsvæsenet i den Grad forsømt, mens Tid var, at Resultatet paa Forhaand var givet.

Selve Krigen mærkede jeg ikke noget til, naar undtages, at jeg fra mit Hjem paa Blaakær Mark tydelig hørte Kanontordenen, da der 8. Marts — under skyet Himmel og Vindstille — blev kæmpet ved Vejle. Men ud paa Foraaret og i Tiden derefter skulde jeg langt mere end ønskeligt komme de forhadte Fjender paa nærmere Hold.

Som et Kuriosum kan anføres, at jeg først hørte om Sø k a m p e n ved Helgoland et halvt Aars Tid efter Begivenheden, og at det var et Nürn-

bergerbillede paa en Lommeklud, som henledte min Opmærksomhed paa Sagen. Underligt nok for Resten, at den kvikke Træfning — det Lyspunkt under Krigen, som den i Virkeligheden var — ikke havde vakt større Opsigt i Øjeblikket. Siden interesserede det mig begribeligvis i høj Grad at læse om Edouard Suensons Bedrift, og endnu mindes jeg Ordene i Chr. Richardts smukke Digt:

Jyllands Bryst sin Harme svaler,
leger ej bag Klitten Skjul.
Lystigt Hejmdals Hane galer;
Tord'nen ruller fra Niels Juel.

Deltagerne i Helgolandsaffæren er alle gaaede »agterud til Chefens Kahyt den høje«, og kun Fregatten »Jylland«, som nu restaureres, ligger tilbage som et Minde om Sejren og den østrigske Orlogskaptajn Wilhelm Tegethoffs Nederlag.

*

Naar det i en Markedsvise fra 64 hed: »Wrangel er en ækel Ka'l; men Falkenstein er værre«, kan ingen være i Tvivl om, til hvilke Personer, der sigtes.

Generalfeltmarskal Wrangel, kendt fra Treaarskrigen, var en 80-aarig Gubbe, for hvem Jyderne kun havde liden Respekt. Man troede, han gik i Barndom, og godtede sig over, at han ved Synet af det højtliggende Horsens Tugthus skulde have udtalt Ønsket om at bo paa »das schöne Schloß«. Til Befolkningens Ros være det sagt: Ingen misundte ham »Slottet«. Ja, der var endog dem, som ønskede, at han sad godt forvaret derinde.

Stabschefen, Generalløjtnant Vogel von Falkenstein, var en barsk og haardhændet Soldaternatur, ret en kullet Greve efter Tidens Lejlighed, hvem Jyderne hadede af et ærligt og oprigtigt Hjerter. Som det store Forbillede havde han taget Bolig i Randers, dog uden at møde sin Skæbne dér i Form af en anden Niels Ebbesen. Alle Chikaner og Voldshandlinger fra Fjendens Side kom paa hans Kappe, og i forbigaaende bemærket er hans »Bekanntmachungen« i »Aarhus Stiftstid.« — lidet lystelig for Læg og Lærd — det første trykte Tysk, mit Øje har hvilet paa.

*

Da Fjenden om Foraaret rykkede op i Aarhuseggen eller nordligere, strejfede de jævnlige om paa Djursland og kom da ogsaa til Mols, dels sejlene over Aarhusbugten, dels ridende eller kørende — vist aldrig marcherende — omkring Kaløvig. Saa vidt vides, trak de sig altid tilbage om Natten. Havde Olaf Ryes Skygge vist sig i Skyerne? Eller var det Kaptajn Aarø og hans Strejfkorps, Tanken syslede med? Ingen véd det. Men i hvert Fald er det sikkert nok, at Tved Sogn og Helgenæs, disse poseformige Fælder, ikke hørte til de Steder, hvor Fjenden havde Ro paa sig i 64.

Strejftogene gik hovedsagelig ud paa at røve Baade og Heste. Andet kunde saa følge med i Købet, om det var Umagen værd.

Paa Skødshoved, hvor jeg tjente som Hyrdedreng, blev en Del af Gaardens rummelige Kælder skilt fra det øvrige ved en Mur, efter at alle Haande Vær-

disager var pakkede ind tilligemed et helt Læs lignende Genstande, som Na-boen Rasmus Jeppesen lod tilkøre.

Og som man handlede her, har man rimeligvis baaret sid ad andre Steder, alt efter lokale Forhold — muligvis dog med større Omsigt, end der blev handlet paa Skødshoved.

Baadene fra Udskebningsstedet blev kort op i Kvelstrup Skov, hvor de laa godt gemt et Par Maaneder. Efter Overgangen til Als, da Fjenden ikke mere havde Brug for dem, kom de atter for Dagen, saa Ruten Skødshoved — Aarhus kunde genoptages.

Vanskeligst var det at skjule Hestene. Krat var der nemlig kun lidt af, Pilehegn manglede aldeles, og da de talrige Bakker gav Udsyn til alle Sider, maatte der Snille og Snedighed til, naar Fjenden var i Farvandet. Og der blev spillet ham mangt et Puds — uforkastelige Vidnesbyrd om, at »de taabelige Molboer« ikke var saa helt tossede endda.

Som Eksempel paa, hvad der kunde hænde, skal følgende anføres:

En fortrukken Indsidder fra »de øvre Byer«, kendt for sit Vovemod, fartede en Dag om med et Par Heste, han havde paataget sig at skjule. Da han pludselig saa sig forfulgt af fjendtlige Ryttere, som raabte, at han skulde standse, satte han Farten op, og da det ikke hjalp, lod han sig glide af paa hovedkulds Manér, idet han viseligt sørgede for, at det løst siddende Hovedtøj blev trukket af Hestene med det samme. Disse fortsatte Løbet, og da Rytterne mærkede, at Jagtens Fortsættelse vilde være spildt Ulejlighed,

vendte de sig mod Synderen, som blev udskældt paa det groveste. Men Anders Peter var ikke tabt bag af en Vogn. Han skældte igen efter alle Kunstens Regler paa selvlavet Tysk, i hvilket Ordene »die« og »das« fandt rigelig Anvendelse. Og kort at fortælle: Soldaterne red slukørede bort.

Skønt mange af de røvede Heste straks fik Udygtighedspas, naar de kom højere Vedkommende for Øje, blev der dog altid en Rest, som Fjenden beholdt, og som Staten fik Lov til at godtgøre Ejermændene, da Krigen var endt.

Alle Kneb gælder, var som sagt Løsenet i de Dage, ogsaa for dem, som beværtede Fjenderne rigeligt, for at de skulde knibe Seredskaberne til.

Paa Kvelstrup var der altid fuldt op af fede Stude, som — alt efter Omstændighederne — kunde passe til Suppegryde eller Stegespid. Hvorledes bar Proprietær Jens Risager Poulsen sig nu ad i kritiske Øjeblikke? Ja, der var misundelige Bønder, som skumlede over, at han, den stærkt paaholdne Mand, slog stort paa med Mad og Drikke, naar Røvepakket kom til Huse, forglemmende, at de selv bar sig ad paa lignende Vis af Hensyn til de kære Heste.

Om Herremanden paa Isgaard — tysk af Stamme — hed det: »Fanden hytter nok sine!« — et Udtryk for Folketroen, som altid véd Besked og i dette Tilfælde insinuerede, at Manden havde kæmpet paa Oprørernes Side i Trearskrigen, og at Fjenden af den Grund nødvendigvis vilde holde

Haanden over ham og alt, hvad hans var.

Til Tider kunde Fjenden optræde som værdige Landsmænd af gamle Adolf Knigge.

En Dag kom en Trop sejlene fra Egaa til Skødshoved, hvor de rekvirerede Mælk og tømte Fad paa Fad, da Vejret var meget varmt. Jeg erindrer tydeligt, at en iblandt Deltagerne fremviste et lille rundt Hul i Frakkeforet, som en Geværkugle havde efterladt til Minde om Kampene ved Dybbøl. I det hele gjorde de Indtryk af at være »bedre Folks Børn«, for hvem korrekt Optræden var en Æressag. Et Løfte om at komme igen blev dog ikke indfriet, og siden fortalte nogle Egaa-Fiskere, som landede ved »Ski-ven«, at vore Gæster hin Dag i mere end en Henseende havde været paa ulovlige Veje. Baaden var nemlig tagen uden Ejermændens Vidende og Vilje, og — hvad der var værre — Rejsen foregaaet uden Tilladelse — Omstændigheder, der havde haft en streng Straf med tilhørende alvorligt Forbud med Frisejlads til Følge.

Men de forbadte Fjender var heller ikke bange for at udfordre paa ægte germansk Vis, naar Hovmodet prikkede i Blodet.

En Dag henad Høst, da jeg vendte hjem fra Dejret Skole, blev jeg i Vesterløkke Vidne til, at en rødklædt Husar red op og ned i en Rugager, øjensynlig besluttet paa at ødelægge saa megen Sæd som mulig. Og Tankegangen hos den unge Kriger var let at gribe. Donnerwetter! die dumme Dännen skulde dog for en Gangs Skyld vi-

de, at sittliche Germaner i al Gemytlighed fartede om paa den cimbriske Halvø!

Sæd og Græs betragtedes iøvrigt som lovligt Bytte, og helt pudsigt var det at se Soldaterne i Mangel af Lebenytte Sidevaabnene som Mejerredskab.

At de fjendtlige Fodfolk, naar Bønderne efter Tilsigelse befordrede dem, udsældte Kuskene og pryglede Hestene, ja maaske endog pirkede til Dyrene med Bajonetten, naar Kørselen efter deres Mening ikke gik hurtigt nok, anføres kun for en Ordens Skyld.

Flertallet af de Ryttere, som viste sig, kunde se ud til at være Infanterister, der tilfældigt var komne paa Hesteryg. Menigmand grinte ad disse stovte Karle, der »sad som en Ildklemme paa en Sax, ikke sjældent faldt af Hesten og ikke altid formaaede at komme op igen ved egen Hjælp.

En Dag, vor haandfaste Tjenestepige efter Befaling skulde hjælpe en saadan Klodsmajor til Rette, kastede hun ham uden Ceremonier over Ride-dyret, saa han faldt ned paa den anden Side.

•

Vore egne Soldater saa vi ikke noget til under hele Felttoget, da Hermann-Lindencrone som bekendt ikke havde Ærinde til Mols. Men vi hørte jo om dem i Aviserne, fornemmelig »Aarhus Stiftstidende«, skønt sparsomt nok, da Bladet kun havde ringe Udbredelse og ikke var særlig godt betjent. Forøvrigt sang vi Soldatersange, gamle og ny, baade dem, der duede, og Markedsviserne. Beklagelig-

vis var Jul. Strandbergs bov-lamme Krikker ikke fri for at have Overtaget paa den poetiske Traverbane.

Af Krigssange fra 64 var »Jens var aldrig bange«, »Saa skal vi nok atter med Preusserne slaas«, »Tak for din Daad« (til første Regiment, der kæmpede ved Sankelmark og Lundby) og »Ved Lundby sagde Oberst Beck« vel nok dem, der kom i første Række. Men »I Natten klam og kold« og »Nattens dæmrende Taager« — »Den tapre Landsoldat« ikke at forglemme — løb ogsaa med. Som bekendt hørte de til Repertoiret fra Treaarskrigen.

Om R. J. Pedersen (»Ras Sams«), Femmøller i Agri Sogn, Egnens største Markedspoet, var dukket frem under Krigen, erindrer jeg ikke. I de følgende Aar — inden han pakke-de Kufferten og drog til Utah, adskillige Molboeres forjættede Land — flommede hans »sorgelige Viser« over alle Bredder. Man saa dem hænge paa Snore under Loftet hos Høkerne i Dejret og hos Brok-Mette Marie, en Traadhandlerske sammesteds.

Ud paa Sommeren, da Krigerne fik Hjemlov, stod jeg ofte nede ved Udskebningsstedet paa Skødshoved for at samle Indtryk — »sorgelige«, som man vel kan tænke. Mere skæggede end Vildmændene i det danske Vaaben og iførte ret fantastiske Klædningsstykker — blandt hvilke islandske Trøjer og Bulehatte dominerede — steg Fædrelandsforsvarerne tause i Land fra de klodsede Baade og blev i Reglen lige saa stiltiende modtagne af Venner og Paarørende, som havde indbundet sig.

Her var jo intet af prale af og — ligesom i Dantes »Helvede« — alt Haab udelukket, i hvert Fald for lange Tider. Adskillige Tanker gennemkrydsede mit tiaarige Hoved, lidet modne og nu for største Delen glemte. Men et var jeg under alle Omstændigheder ikke i Tvivl om. Soldaterne burde have haft Lov til at vende hjem i de Uniformer, de havde gjort saa megen Ære.

Alle Sognets Krigere kom tilbage fra den blodige Leg, de tre med Saar. Haardst medtagen var Husmand Frederik Hansen i Dejret. Hans ene Ben blev ved Dybbøl, og antagelig var det Lemlæstelsens Følger, som faa Aar efter lagde den unge Mand i Graven.

Fra Overtroens Hjemmemarked.

Beklageligvis følte jeg i Drengesaarene — kritisk anlagt, som jeg var — en Art Medynk, blandet med Uvilje, mod enhver, der troede paa Hekseri, Trolddom, Spøgelse m. v. Siden har det ærgret mig, at alt det »Vrøvl og Sludder«, som jeg dengang kaldte det, gled Øret forbi uden at sætte Spor af Betydning.

Selvfølgelig tror jeg i Alderdommen lige saa lidt paa Spøgelser, Varulve, Helheste o. lign., som da jeg var Barn. Jeg beklager kun, at Sagnene er gaaede i Graven med de gamle uden at blive optegnede, saa det kun er Smaaeventyrer, der bydes paa i det efterfølgende.

•

At jeg indleder med Herregaarden Kvelstrup vil næppe undre. Her tjente Fader i en Aarrække som Avls-

karl, Moder en Tid som Stuepige, og her havde jeg som Dreng til Stadighed min Gang, naar jeg ikke opvartede Bønderne og deres Kvæg.

Hvem er i Stand til at opregne alle de Steder, hvor »den hvide Dame« er optraadt? Ogsaa paa Kvelstrup skal hun have vist sig, efter hvad Evald Tang Kristensen beretter — den eneste Autoritet, jeg kan henvise til. Fra selve Stedet har jeg ingen Holdepunkter. Efter alt at dømme har »Damen« ogsaa været ukendt for mine Forældre, der ellers havde Rede paa alt, hvad der foregik og taltes om paa Herregaarden.

Fader, der færdedes i hver en Vraa, især til Tider, naar Proprietæren ikke var hjemme, havde aldrig set eller hørt det, der lignede Spøgeri, og Moder for den Sags Skyld ikke heller. En Gang troede hun ganske vist, at der var noget usædvanligt paa Færde, men blev hurtigt overtydet om, at Lyden, som i Øjeblikket forskrækkede, hidrørte fra en Medtjenerinde, der — snorkede!

En Nat, Proprietær Poulsen var fraværende, skal det dog have spøget ganske eftertrykkeligt paa Sandbergernes og Gersdorffernes gamle Herresæde. Det lød, som om Gaardspladsen var fuld af Tyre og Stude, der brølede om Kap og stangede løs paa hverandre efter alle Kunstens Regler. Lidt efter lidt aftog Spektaklet i Voldsomhed og døde omsider hen. Men da Proprietæren efter Hjemkomsten blev underrettet om det forefaldne, skal han paa staaende Fod have ytret: »Det har F..... pine mig været Ru-

gaard, som har været her at sige Farvel!«

Kystbefalingsmand Erik Ruugaard, en forhenværende Ejer af Kvelstrup, var død samme Nat, Oksekonzerten fandt Sted.

I det daglige Liv spillede Overtroen en vis Rolle paa Herregaarden, hvor man dog ikke sjældent paa snedig Vis forstod at læmpe sig efter Omstændighedernes.

At begynde nyt Arbejde en Mandag var ikke tilladt. Men hvad gjorde Overledelsen da, naar Sæden f. Eks. stod tjenlig til at mejes, og Opsættelse kunde have skæbnsvangre Følger? Ja, man studser uvilkaarlig ved at høre, at en Mand Lørdag Eftermiddag blev sendt ud med en Le, Datidens Mejemaskine, for at gøre nogle Hak i Kantten af en Ager, hvilket atter vil sige: Arbejdet var paabegyndt, og Fortsættelsen kunde med frelst Samvittighed følge Mandagen derefter.

Eksempler af denne og lignende Art morede mig kosteligt som Dreng, ligesom jeg tydeligt erindrer, hvor forbløffet jeg blev, da jeg første Gang hørte, at man ikke maatte sidde trettentil Bords. Forbudet gjaldt dog kun for Herskabets Vedkommende. I Folkestuen, hvor Fader tronedede for Enden af det lange Bord under Maaltiderne, blev der aldrig holdt Mandtal.

•

Med Gengangere var Sagnet kun slet forsynet. Ikke desto mindre var Troen paa Spøgeri ret levende, endog paa Steder, hvor man mindst skulde have ventet det. Ethvert Spøgelse kunde forevrigt manes ned, naar Præsten

forstod sin Kunst, og naar han »læste i Hatten« ved den aabne Grav, var det et indledende Skridt i Retning af at holde den døde paa Plads, en Art Sikkerhedsforanstaltning, der ikke let kunde vurderes efter Fortjeneste.

Gengangerfattigdommen vil maaske nok for en væsentlig Del kunne tilskrives Sognepræsten i Tved, Provst Joh. Nikolaj Winding († 1818), alle Spøgelsers Skræk, der antagelig havde rensat egne Enemærker paa det grundigste, inden han førte Krigen ud over Sognets Grænsepæle til Steder, hvor Præsterne ikke sjældent stod magtesløse. Han havde da ogsaa Cyprianus, og saa vidt vides var det om en af hans Tjenestepiger, Sagnet gik, at hun en Dag under Rengøringen i Studerekamret havde faaet Øje paa en Bog med røde Bogstaver, i hvilken hun fordybede sig. Men Nyfigenhed er som bekendt af det onde, og ikke mindst, naar man har med Cyprianus at gøre. Efterhaanden blev der stærk Puslen i Krogene, antagelig fremkaldt af Smaadjævle, som myldrede frem under Læsningen, og — hvad lige saa mærkbart er: Provsten, der havde mærket Uraad, kom farende som en Hvirvelstorm og snappede Bogen fra Pigen, som fik en knaldende Ørefigen, indrammet af alvorlige Paalæg om at lade Bøgerne urørte i Fremtiden. Dog, Enden var ikke endda. Hvad hun havde læst frem, blev i al Skyndsomhed læst tilbage, som Forskrifterne bød.

I Krypten under Tved Kirke var Sandbergernes Begravelse, hvor alt i min Barndom laa hulter til bulter. Et alsameret Barnelig hørte ogsaa til

et, den uhyggelige Kælder rummede, og man fortalte, at det var kastet ned gennem en af Gluggerne af en Præstedatter, der havde født i Dølgemaal. En saadan Forbrydelse maatte nødvendigvis have Spøgeri til Følge, og den Omstændighed, at Fanden selv havde sin Rede over Hvælvingerne i Kirkeskibet (et mærkeligt Sted for Resten!), skulde ikke gøre Sagen bedre.

Var Provst Winding i Tved Ekspert i Måne- og Besværgelsestilfælde, stod hans Samtidige, Pastor Warming i Knebel († 1819) heller ikke tilbage, hvor Pligten bød, at Vinden skulde vendes i en Fart. I Henhold til »Jyske Folkeminder« blev hans Duelighed sat paa Prøve under en Ildebrand i selve Knebel, da Præstegaarden var i Fare, siden ved en Brand i Dejret (antagelig 1802, da Skolen bl. a. gik op i Luer), hvor han var kommen tilstede, formodentlig hidkaldt. Vinden drejede ogsaa her efter Ønske, og Ilden blev begrænset, som venteligt var. Men da Præsten red hjem, alt hvad Remmer og Tøj kunde holde, fo'r Luen i Hælene paa Hesten, og først da Tørvemosebækken — omtrent midtvejs mellem Dejret og Kirkebjerg — var overskredet, maatte Ildaanderne give tabt. Rindende Vand kunde de ikke sætte over. Men som man ser, har det ikke været helt ufarligt at træde disse hidlige Krabater i Bedene.

At Tvedboerne for et Par Menneskealder siden endnu havde en Rem af Huden, hvad Troen paa Hekseri og Trolddom angik, vil fremgaa af følgende:

En Kone fra Bjødstrup kom ned til

en Kone i det nærliggende Blaakær og ytrede i Samtalens Løb et Ønske om at se hendes Gris. Blaakær-Konen skøttede ikke om at vise Dyret frem, ihukommende Folkeneningen, at Bjødstrup-Konen kunde mere end sit Fadervor. Men da hun heiler ikke turde tage Følgerne af et Afslag, fik Gæsten omsider Adgang til Svinestien, hvor »in gjæw Gris« og andre Lovord fandt rigelig Anvendelse. En Udtalelse i Retning af, at man jo aldrig kunde vide, om Enden blev Begyndelsen lig, kunde Ejerinden dog ikke lide, og kort at fortælle: efter den Dag vilde Grisen hverken lykkes eller trives.

Med andre Ord: Bjødstrup-Konen, hvis Anseelse i Forvejen stod paa svage Fødder, var ydermere bleven afsløret som den Heks, hun var.

Havde Blaakær-Konen endda — som hun siden bemærkede — slaaet »Heksen« i Næse og Mund, saa Blodet var sprunget frem, vilde Grisens Fremtid have været betrygget, i hvert Fald til Slagtedagen. Men desværre havde hun i Øjeblikket ikke tænkt derpaa, maaske heller ikke turdet, og bagefter var der begribeligvis intet at gøre.

Farligt var det at begaa Ulovligheder, selv om det skete i Smug, da et Øje let kunde gaa i Løbet, hvilket en gammel Sognefoged i Dejret maatte bekende. Han led aabenbart af Stær paa et fremrykket Stadium, da Pupillen var ganske hvid. Men Folk kunde nu engang ikke komme bort fra, at Øjet var slaaet ud ad overnaturlig Vej, og at Manden, hvem jeg personlig har kendt, selv maatte være Skyld i Ulykken, ihvorvel ingen var i Stand

til at sige ham det ringeste paa.

Som Barn havde jeg vanskeligt ved at fatte Sammenhængen mellem at spytte paa Kakkellovnen og faa Vabler paa Tungen, at fare vild i Mulm og Mørke og komme paa ret Vej ved at vende Frakken o. desl. Med Undren var jeg Vidne til, at Smørret blev bekrydset med Ælteskeen efter at være sat i Bøtte osv. Og lad mig tilføje: en Forklaring paa disse og lignende Formaliteter har forgæves ladet vente paa sig indtil denne Time.

Ved en lille Historie om Staalet og dets hemmelige Egenskaber vil jeg dvæle et Øjeblik.

Da jeg i Sommeren 1868 tjente som Hyrdedreng i Tillerup, laa Fregatten »Jylland« en Tid som Eksercerskib udfor Vosnæs Pynt i Kalø Vig. En Dag, jeg var ude i Marken med Karlen, skød Fregatten med skarpt, og da jeg bemærkede, at det vilde være mindre hyggeligt, om en Kugle forvildede sig op til os, fik jeg til Svar, at det ikke gjorde noget, efterdi vi begge havde Staal paa Kroppen. Jeg studsede, som ventelig var, og ytrede en beskeden Tvivl om, at Staal, selv af bedste Sort, i dette Tilfælde kunde hjælpe. Men den skikkelige Søren lod sig ikke lumpe. Pathetisk trak han sin Kniv af Lommen, lukkede den op og holdt den frem for sig, idet han med Overbevisningens Varme højtideligt forsikrede, at nu var han skudfri, og saa lod jeg, den svageste Part, ham begribeligvis være det, tænkende som saa: Mod den menneskelige Dumhed kæmpe selv Guderne forgæves.

Naar Trækfuglene i de mørke Næt-

ter om Foraaret drog mod Nord, om Efteraaret mod Syd, var »Wowns Jæger« paa Spil. »Wowns Jæger« var for Mols, kanske ogsaa for andre Dele af Jylland, det samme som Kong Volmer for Sjælland og Kong Abel for Egnen om Sli: en Person, det ikke var raadeligt at komme i alt for intim Berøring med.

Om Højfolket havde man i mit Fødesogn kun faa og spredte Efterretninger lig dem, man kender fra andre Egne. Loddenhøj ved Eg og Nathøj ved Dejret er opgivne som Steder, der ved Lejlighed skød op paa gloende Pæle, naar Trolldøjet holdt Fest derinde. Øjenvidner til disse Sær-syn har jeg dog aldrig truffet.

Fra Nathøj skal en Kone i for-dums Tid være bleven opsnappet af Underjordiske. Ganske vist blev hun omsider udfriet af Manden, der var klog nok til at ride ind paa en Pløjemark, hvor Troldene, der satte efter, fik Træskoene fulde af Jord, saa de ikke kunde vinde med. Men det siger sig selv, at Kvindemennesket under Opholdet i Højen var bleven i den Grad forhekset, at hun aldrig kom til Hægterne igen.

Under Dejret Klint, lige i Havstokken, laa Finnestenen, en af Istidens Vandreblokke, noget mindre end Rødstenen ved Kalø. Sagnet gik, at Finnestenen havde været slynget mod Tved Kirke; men da Retningen i saa Fald maa betegnes som ganske for-føjlet, var der ogsaa dem, som mente, at en Heks fra »Vesterlandet« havde villet knuse en mindre elsket Kaldsøster i Dejret med den. Under alle

Omstændigheder var Stenen kastet fra Kaløvigens modsatte Bred. tilmed i en Silketraad, åabenbart for svag til, at Maalet kunde naas, hvad dette saa end har været. I Faldet slog den en Revne, og saaledes laa den hen i min Barn-dom. Da jeg sidst saa til den for en halv Snøs Aar siden, var den sprængt i Stumper og Stykker, antagelig for at anvendes til Skærver.

Af hellige Kilder skal Sagnet have haft een i dette mindste — ikke den nuværende Præstegaardskilde, men en anden, som sprang frem i selve Præstegaardshaven. Det er den, min Søn, Forfatteren Richardt Jahn-Nielsen († 1910) har hentydet til i sin Bog »Landet i Vaadec«.

•

Overtroen har lange Rødder, hvis haarfine Udløbere er vanskelige at efterspore, ikke mindst, hvor Sundhedshensyn komme paa Tale.

I Tredserne af forrige Aarhundrede — paa en Tid, da Lægerne var sparsomt fordelte og Videnskaben i Mis-kredit hos den store Hob — hjalp Menigmand sig næsten altid til Rette med Hus- eller Hjemmeraad, heldigvis af mer eller mindre uskadelig Karakter. Forøvrigt lod man Skæbnen raade, og takket være en Haardførhed, som Nutiden er fremmed for, var Lykken i mange Tilfælde langt bedre end Forstanden.

Tynd Paaklædning var almindelig, bortset fra, at stampet Vadmæl og hjemmenvævet Hvergarn var solide Soffer, som Vejr og Vind havde vanskeligt ved at trænge i gennem. Som den vigtigste Legemsdel blev Hovedet

betragtet, og det pakkede man altid forsvarligt ind. At fryse om Hovedet (og Halsen) var det værste, som tænkes kunde. Mænd gik om Sommeren med lodden Hue, naar Solen brændte, og Kvinder med vatteret Kyse. Selv inden Døre veg Hovedbeklædningen — al Velanstændighed til Trods — kun sjældent sit Sæde, og under Søvn i det indelukkede Alkoverum blev der begribeligvis heller ikke slaaet af paa hævdevundne hygiejniske Fordringer. Med andre Ord: Nathuen blev i bogstavelig Forstand trukken ned over Ørene.

Hyldethe, amerikansk Olje og Levertran spillede en lignende Rolle som nu til Dags. Mod Hovedværk og Tandpine anvendtes Krydderpose, der — som Navnet antyder — var stoppet med alskens krydrede Sager (Humle, Lavendel, Krusemynte o. desl.) Blyringe i Ørene var det sædvanlige Midde mod Øjensvaghed, og en Staalring paa en af Fingrene værnede mod Gigt. Gigtkæder var heller ikke at foragte. Det værste var, at Gavtyvene, som fabrikerede dem, beregnede sig alt for høje Procenter. Vorter tog man af med Saften af Løvetand (»Fandens Mælkebøtte«), i haardnakkede Tilfælde med Skedevand, og mod brændt Skade anvendtes »Sembrafi« (en Art Aloe), der sammen med Gyldenlak, Rosengeranium (»Rosengran«) og Fuchsia (»Kristi Bloddraabe«) havde Plads i Vinduerne. om Potteplanter i det hele blev taalt.

Voltakorset var ukendt, »Sibylles Livsvækker« ligesaa, og Brama-Livseliksiren kun i sin spædeste Barndom.

Følte man sig utilpas, var en Snaps af »den gale Flaske« et probat Midde. Desværre erindrer jeg ikke Opskriften, kun at Dyvelsdræk hørte med til Ingredienserne, hvis Hovedfaktor, Brændevin, stadig fandt Vej til Flasken, naar Indholdet truede med at ebbe ud. Lugten af denne Mikstur var ganske afskyelig.

Ogsaa »Wunder Kron-Essentz«, en sortebrun, stærkt kradsende Vædske af tysk Oprindelse, maatte holde for ved Lejlighed, naar Livsaanderne truede med at krybe under Bordet. Produktet fremtraadte i originale Flasker med Brugsanvisning.

Paa Kvelstrup havde Fruen (Erasmine Poulsen, født Ørting) et homøpatisk Apothek, som hun personlig forvaltede, formodentlig vejledet af en tilhørende Lægebog. Naar vi Børn fejlede noget, kom Fader altid hjem med nogle hvide Piller af et Knappenaals-hoveds Størrelse, hvilke vi pligtskyldigst maatte nedsvælge i Vand. De smagte af det rene intet, og om Virkningen er det vist raadeligst at gaa lydløst med Dørene.

At Livet er i Blodet, som de gamle mente, var tilsyneladende ikke gaaet ind i Tvedboernes Bevidsthed. I hvert Fald lod man sig til Stadighed — som oftest uden Aarsag — rigeligt tappe for den ædle Vædske, og Midlet var undertiden Aareladning, i Regelen Blodkopper.

Høker-Stine i Strands optraadte som en Art privilegeret Blodsugerske og tjente gode Penge derved. En tilrejsende Person, »Kopmanden« kaldet, søgte at konkurrere, men maatte hur-

tig fortrække, efterladende sin vel dresserede hvide Puddel. Maren Blander(s) i Dejret, der afløste HøkerStine, havde bedre Held, og hun holdt Spillet gaaende, til Folk omsider blev enige om at lade Blodet blive, hvor det hørte hjemme.

For kloge Mænd og Koner i Ordets kildne Betydning var Sagnet forskaaet, naar undtages, at Gaardejer Jens Poulsen i Dejret gav sig lidt af med at sætte forstuede og forvredne Lemmer i Lave.

At hente Læge, naar det ikke gjaldt Benbrud el. lign., var noget nær det samme som at give Forargelse og slet Eksempel. Da Moder engang spurgte gamle Mogens Blander, Rægter i Blaakær, om der var noget alvorligt i Vejen med hans Madmoder, til hvem Doktoren havde været hentet, lød det sarkastiske Svar: »Hwa' weed a de'? De æ wall sajtens in Fj..., dæ haa we-end sæ faakiert i Liw'ed o hennd!«

Og var Lægen raadspurgt, hvorledes rettede man sig saa efter Forskrifterne? Næppe loyalt i de fleste Tilfælde, idet man enten lod Medicinen staa eller maaske endog tog dobbelt Portion, om det forslog. Det sidste gjorde en Husmand i Dejret, idet Forstanden — i hvert Fald den Brøkdæl, han raadede over — sagde ham, at »Skidtet«, som alt andet i denne syndige Verden, var forfalsket!

I min Barndom rasede Koldfeberen saa at sige til Stadighed, og jeg selv har en hel Sommer været plaget af den. Kampen mod Sygdommen var staaende, og ikke sjældent blev der grebet til drastiske Midler. En Kone

tog saaledes en Skefuld stødt Peber i et passende Kvantum Brændevin for om muligt at slippe af med den ubehagelige Gæst. At hun overlevede denne Hestekur og blev en gammel Kone er, forekommer det mig, et respekabelt Vidnesbyrd om Kæmpekraften i Nord. Hvorvidt Feberen fik sin Bekomst, erindrer jeg derimod ikke.

Da jeg i Drengesaarene engang havde faaet en slem Hoste, saa der kunde være Tale om Fare for Lungerne, fik Moder følgende Raad, formentlig af Fruen paa Kvelstrup: Et halvt Kilo-gram Bygmel, indsyet i en Lærredspose, skulde koge flere Timer i Træk og Dagen efter bages i Ovnen sammen med Brødet. Resultatet blev en skorpeforsynet Klump med melet Indhold, af hvilket sidste jeg hver Morgen skulde have en Spiseskefuld i kogt Mælk paa fastende Hjerte — en i det hele behagelig Kur, der i hvert Fald ikke kunde skade.

Selv Kvæget blev behandlet efter alle Kunstens Regler under mistænkelige Omstændigheder. Om Foraaret, naar Marken vinkede, og det ikke kunde rejse sig, grundet paa, at Vinteren havde gemt Kraftfoderet hen, var ingen i Tvivl om Aarsagen: det var »huentomt«. Der blev saa boret Huller i Hornene, gennem hvilke Terpentint og andre kraftige Sager fandt Vej, og naar Dyret omsider, takket være Græsgangens Fedme, havde samlet Kræfter i den Grad, at det kunde bise med Anstand, i hvert Fald uden større Besvær, stod det Samfundet klart, at Terpentinen med Tilbehør havde gjort sin Pligt.

Var Køernes Øjne angrebne af en problematisk Sygdom, kaldet Uel, fik de en Omgang med Stoppenaal — en afskyelig Kur, om hvis Nødvendighed eller fornuftige Mening, der er Grund til at vedføje adskillige Spørgsmaalstegn.

*

Ihvorvel der maaske kunde manes flere Eksempler frem, om Hukommelsen blev lagt paa Pinebænk, vil jeg dog foretrække at holde inde, mens Legen er god. Brokker og Billinger tilfredsstiller ikke i Længden, og — som i Indledningen bemærket — er det nu for sent at indhente det større og mere betydningsfulde, jeg lod flyve, mens Tid var, fordi jeg mente, det var »Vrøvl og Sludder« til Hobe.

LIDT OM DEN POLSKE TIGGER- GANG

(Navnene er fingerede.)

I.

Jeg — der nogle Gange havde »budt Lykken Haanden«, men forgæves — besluttede at søge Lærer- og Kirkesangerembedet i Dalager, som var ledigt i Begyndelsen af Aaret 1879. Til den Ende henvendte jeg mig til Stedets Sognepræst, Pastor Sørensen, der tillige var Sogneraadsformand. Dernæst sørgede jeg for, at en Pastor Wulff, jeg kendte, og om hvem jeg vidste, at han ogsaa kendte Pastor Sørensen, lod en privat Anbefalings-skrivelse løbe af Stabelen. Iøvrigt gik jeg ud fra, at Sogneraadsformanden, som jeg et Par Gange var truffen paa, og hvis Pastorat laa Side om Side

med det Skoledistrikt, jeg en Tid havde bestyret, maatte kende Forholdene, ja, hvad mere var, interessere sig for min Person. En Ansøger gør sig nemlig altid større Forhaabninger, end Virkeligheden i nogen Maade kan svare til.

Da en fjorten Dages Tid var gaaet, og jeg maatte antage, at Anbefalings-skrivelsen fra Pastor Wulff var havnet i de rette Hænder, gav jeg en Dag Skolen fri, stak min Dimissionsattest, Anbefalinger m. m. i Lommen og satte Dalager Præstegaard som Maal. Det var en ret køn Solskinsdag i sidste Halvdel af Marts. Foraaret laa i Luften; men Sneen i Vejgrøfterne og det gyselige Føre mindede om, at Vinteren havde været der og endnu kunde gøre en lille Visit, om galt skulde være.

Ved min Ringen eller Banken paa blev Døren aabnet af et rødhaaret Pigebarn, formodentlig Præstens Datter, som førte mig ind i Dagligstuen, hvor Fruen sad paa en Forhøjning ved Vinduet med sit Haandarbejde. Pastor Sørensen, der lige havde sluppet Konfirmanderne løs, kom til, og efter at den fornødne Præsentation var overstaaet, fulgte jeg ham efter Anmodning ind i Studerekamret, hvor han bød mig en Stol, der blev stillet tæt opad Døren. Selv kastede han sig med Slobrok og Guldbriller i en Lænestol, hvilken han dog hastig forlod for at vimse op og ned ad Gulvet og ind i et tilstødende Kabinet, der lod til at være lige saa uhyggeligt som Dagligstuen, Studerekamret, Haven uden for og alt, hvad jeg havde set af Præstegaar-

den. Da jeg hentydede til, at der formentlig var indløbet en Skrivelse fra Pastor Wulff, kom Pastoren pludselig i Tanker om, at de var Studenter fra samme Aar, et mærkværdigt Tilfælde, som medførte, at en Liste over dette Aars Studenter blev hentet frem og omhyggelig kommenteret. Derefter gik han over til at fortælle om Jylland, hvor han ligeledes havde været Præst og Sogneraadsformand og som saadan medvirket ved Lærerindstilling, i hans Øjne det værste Sjov, som tænkes kunde Saa kom Politiken paa Tapetet, og efter at alt i dens vidtløftige Omraade var stillet paa Plads, vovede jeg at tage Papirerne frem.

De var jo meget gode, syntes han. Men jeg maatte ogsaa præsentere mig for de menige Sogneraadsmedlemmer. Og da jeg spurgte, om det virkelig var nødvendigt, blev jeg hurtig affærdiget med en Bemærkning om, at det maatte blive min egen Sag. Vilde jeg ikke, kunde jeg lade være; men bekvemmede jeg mig ikke til at gaa »polsk Tiggergang«, som han sarkastisk bemærkede, kom jeg selvfølgelig ikke i Betragtning. Personlig kendte han mig ikke; men da han intet Begreb havde om, hvem der kunde blive Tale om at indstille (en Andenlærer i Annekset var paa Forhaand udelukket), kunde der jo være Mulighed for, at jeg blev en af de heldige tre. Modarbejde mig vilde han ikke, og den Omstændighed, at jeg var Højremand, hvad han havde hørt, skulde ingenlunde være nogen Anstødssten.

Da jeg havde paa Fornemmelsen, at min Nærværelse absolut ikke interes-

serede (hvilket jeg bl. a. sluttede af, at jeg var bleven anbragt saa tæt ved Døren som mulig og ikke budt det allerringeste, ja ikke saa meget som en Cigar, uagtet Cigarer i Hobetal laa strøede om paa Skrivebordet), tog jeg Afsked, fulgt til Døren med en Haandbevægelse og et stumphalet Farvel.

Jeg har aldrig truffet Velærværdigheden siden.

*

Pastor Sørensens Raad blev fulgt. En Morgen i Begyndelsen af April vovede jeg mig ud paa en nøjsommelig Rejse, der iøvrigt blev begunstiget paa flere Maader. For det første havde jeg overtalt mit Skoledistrikts mest intelligente Gaardejer til at køre for mig; for det andet traf jeg samtlige Medlemmer af Dalager-Nærløse Sogneraad, hjemme, og endelig for det tredje var Vejret udmærket smukt efter Aarstiden. Lad mig derhos antyde, at Ansøgningsfristen var ved at udløbe, og at min Ansøgning forlængst var indsendt til Sjællands Biskop Hans Lassen Martensen.

Det første Sogneraadsmedlem, vi kom til (jeg vil kalde ham Numer 2 af Hensyn til Sogneraadsformanden, der begribeligvis indtog første Plads), var Malermester og, som det viste sig, den mest intelligente af hele Styrken. Da jeg fremviste mine Papirer, ytrede han, at de var særdeles gode, men at det med Skam at melde var en daarlig anbefaling, at jeg var godt anbefalet. Selv vilde han tage fornødent Hensyn til gode Papirer; men det vilde de øvrige Medlemmer næppe. Rimeligvis vilde de indstille de to mindst kvalifice-

rede Ansøgere i Flokken sammen med den Andenlærer, Præsten havde hentydet til, for at tvinge Biskoppen til Føjelighed. Udsigterne var saa slette, som tænkes kunde, og selv om han vilde love at stemme paa mig (stemme paa Andenlæreren vilde han ikke), var han overtudet om, at de øvrige Medlemmer, Sogneraadsformanden undtagen, vilde stikke min Ansøgning blandt de nederste i Bunken, ogsaa af den Grund, at jeg var foreslaaet af ham. Han kendte sine Pappenheimere!

Efter at have modtaget denne snurige Underretning — en ringe Trøst, vil man sige — kørte vi ad en lang og næsten ufremkommelig Vej til Medlem Numer 3, der var Musiker af Fag, Venstremand af Princip og boede paa en af Sognespidskerne i Kanten af en Skov. Da min Kusk og Anbefaler var lidt kendt med Manden, maatte vi spænde fra og indtage en Frokost, hvad nok kunde tiltrænges, — og umiddelbart derefter sprang Troid af Æske. Musikeren vilde Livsoplysning, hvorfor det var ham meget om at gøre, at Læreren vilde bibringe Børnene Religionen i Hjertet og ikke i Hovedet. Kundskaber var en Biting, og for at gøre denne sin Mening rigtig indlysende pralede han stoltelig af sine egne og førte os paa staaende Fod ind i et Sideværelse, hvor der stod en lille Reol med nogle Bøger, jeg ved ikke hvilke, som det sikkert var Meningen, at vi skulde udtale os anerkendende om. Dimissionsbevis og »Præsteattester« kunde man ikke stole paa, hvorfor han gav saadant Krimskrams en

god Dag, — en Udtalelse, som bevirkede, at jeg knappede Frakken sammen om det, der var indenfor. Lidt efter forhørte Manden sig dog angaaende »Præsteattesterne«, og da jeg atter maatte knappe op, læste han ikke alene Papirerne meget nøje igennem, men ankede endog til Slut over, at der ikke var flere. Han vilde ikke stemme paa Andenlæreren, saafremt Samvittigheden tillod ham at bryde et Løfte, han i saa Henseende havde givet, især hvis andre ærede Medlemmer ogsaa ville være villige til at bryde deres, — som det lod, fordi Andenlæreren personlig havde fornærmet ham. Derimod stod hans Hu til en nærmere betegnet Friskolelærer. Mig kunde han forøvrigt godt lide, og det, at jeg var Jyde, skulde ikke skade, da han var godt kendt med Jyderne, og heller ikke den Omstændighed, at jeg var Højremand, efterdi enhver skulde have Lov til at have en selvstændig Mening i Politik. Min Kusks Anbefaling vilde han ikke kimse ad, men havde som sagt gerne set, at jeg havde taget flere »Præsteattester« med.

Jeg lovede at raade Bod paa Savnet, og vi kørte til Numer 4, en Gaardmand, der boede i 3—4 km Afstand fra Musikeren. Han saa ganske løselig paa »Præsteattesterne«, lod servere en Kop Kaffe og indledede en Svinehandel med min Køresvend, som fremdeles venter paa et Resultat.

En Kaldsfælle, Numer 5, brugte en urimelig Tid til at stave sig gennem »Præsteattesterne«, saa min Kusk havde aabenbart Ret, da han med et Smil bemærkede, at Manden ikke var

sliv i Papirerne. Udbyttet hos denne aandelige Undermaaler var nogle Smaakager, vi blev opvartede med i Anledning af, at det var Husmoderens Fødselsdag.

Hos Numer 6, der ogsaa var Gaardmand, men boede i et helt andet Hjørne af Sognet, spændte vi fra for at indtage et Slags Eftermiddagsmaaltid. Manden gennemgikede mine Papirer i en Fart for umiddelbart derefter at holde et Foredrag om Kvæg- og Hestepriser, hvilket han først afbrød, efter at min Kusk et Par Gange havde mindet om, at vi skulde videre. Ved Bortkørselen gav han Løfte om at have mig i venlig Erindring.

Fra denne Mellemting af Pranger og Mælkekusk gik Turen ad gyselige Veje gennem Hovedsognet til Annekets yderste Grænse, hvor syvende og sidste Medlem, en Husmand, havde opslaaet sin Wigwam. Manden, en aandelig Halvbroder til Numer 5, erklærede, at han ikke vilde være med til at indstille nogen, han ikke kendte. Andenlæreren skulde indstilles; det var sikkert og vist; men da der skulde to til paa Listen, og han nu havde stiftet Bekendtskab med mig, skulde han nok gøre noget. Efter at min Kusk havde lagt Numeret alvorligt paa Sinde: ikke at glemme sit Løfte, men gøre noget med Fynd (det vi iøvrigt ansaa Stymperen for aldeles uskikket til), rullede vi hjem.

Den »polske Tiggergang« var endt for denne Sinde.

Jeg behøver næppe at tilføje, at Udflugten intet gavnede trods den Omstændighed, at jeg — uden at kunne

gøre Rede derfor — virkelig sendte Musikeren Restforraadet af mine »Præsteattester« i Afskrift. Samvittigheden havde tilladt ham at opgive Andenlæreren, der med fire af syv Stemmer blev indstillet sammen med en anden Andenlærer, som maatte nøjes med anden Plads, medens det samlede Raad indstillede tredje Kandidat, en Lærer fra Præstøegnen, som Biskoppen efter kort Betænkningstid beskikkede.

II.

Da jeg havde tænkt mig Muligheden af at søge Lærerebødet i Fladballe, henvendte jeg mig til en Kollega paa Stedet for at erholde Oplysninger om et og andet, som det kunde være rart at vide, inden jeg gjorde et indledende Skridt. Jeg modtog et saare velvilligt Svar paa Spørgsmaalene, de mindre vigtige med de vigtige, og navnlig i Anledning af en Bemærkning om, at jeg var Højremand, og om han troede, at dette kunde indfluere paa Stemningen, lød Ordene paa, at ihvorvel de fleste af Beboerne var Venstre-mænd, troede han dog, at der ved Indstillingen fortrinsvis vilde blive taget Hensyn til Ansøgerens Duelighed og Snille. Ved Klaringen af dette kildne Punkt faldt min sidste Betænkkelighed, og jeg søgte.

Som Indstillingsterminen nærmede sig Udløbet, hvilket atter vil sige, at Sogneraadsmedlemmerne stod for Tur, fik jeg af en Afbygger (paa jysk: Bolsmand) i mit Skoledistrikt Løfte om Befordring, og paa en skøn Kyn-delmissedag i det Herrens Aar 1880 rullede vi paa det raskeste af Sted.

Forspandet var en kulret Hest, der kunde løbe for mere end to, og paa Udreisen væltede vi da ogsaa efter alle Kunstens Regler, idet Væddeløberen pludselig sprang til Side, skræmt ved Synet af en Sten, der laa i Vejgrøften. Var det hændet for et Aarhundrede tilbage, havde jeg selvfølgelig vendt om, opgivende Besøget. Men da vi heldigvis hverken havde taget personlig Skade eller lidt Bræk paa rullende eller løbende Materiel, tog vi ikke Begivenheden som et slet Varsel (hvad vi burde have gjort!), men kørte atter surr surr hen ad Landevejen efter at være kommen paa Hjulene igen.

Den Person, vi først gæstede, Jens Pæsen, en af Demokratiets Fortøjningsmaster paa Egnen, var af alle, jeg havde talt med, bleven udpeget som det stedlige Sogneraads første Medlem, mægtig af Anseelse, hvem det gjaldt om at vinde fremfor nogen. Jeg fandt i ham et triveligt Mandfolk med tredobbelt Hage til Gesims, og at han var flink og forekommende, kan bedst illustreres ved, at han paa staaende Fod præsenterede os det bedste og kæreste, han ejede: sine Heste, sine Køer og Svin, medens han efterhaanden, som Staldene blev gennemgaaede, udførligt forklarede, hvor meget hver enkelt Dyr fortærede, hvor meget det vejede, og hvor meget det efter menneskelig Beregning vilde koste, om det solgtes straks eller først efter en Maaned eller længere Tids Forløb. Dernæst førte han os ind i Dagligstuen, lod en Frokost servere, skrev mit Navn med tilhørende Adres-

se op i Lommebogen og underholdt os med adskillige rare Materier, der just ikke stod i synderlig Forbindelse med det Spørgsmaal, hvormed Sagen for mit Vedkommende drejede sig. Og inden vi kørte, raadede han til at besøge Sognepræsten, der mærkeligt nok ogsaa her var Sogneraadsformand.

Atter gik det surr, surr hen ad Landevejen, til vi omsider ankrede op i Flynderup Præstegaard, hvor min Koresvend fik Betænkeligheder. Han kunde gaa i Døden for Kone og Børn derhjemme, om det skulde være, men ikke for alt i Verden turde han træde Prælaten under Øjne. Følgelig maatte jeg klare Grejerne selv og lade Skæbnen raade, dog fast besluttet paa at lade Topsejlet staa, selv om der skulde trække en Torden op.

Pastor Falk i Flynderup, der i sine unge Dage havde været Højskoleforstander eller noget lignende, var ivrig Grundtvigianer og Venstremand, med andre Ord: en Person, der skulde tages paa en egen Maade, hvad jeg i Forvejen vidste. Jeg traf ham ved Kaffe-bordet i Selskab med et Par Bønder, og efter at have præsenteret mig for samtlige Tilstedeværende samt faaet en Kop Kaffe med begyndte Overhøringen. Hvor jeg var fra? og hvorfor jeg søgte Lærerembedet i Fladballe? Svaret maa ikke have været efter Ønske, idet Pastoren anbefalede mig at vente med at søge Embede en Stund endnu, og da Bønderne paa dette Tidspunkt forsvandt, blev jeg opfordret til at følge med op i Studerekammeret, hvor jeg straks tog Papirerne frem. Mit Dimissionsbevis udviser kun Ka-

rakteren godt for Sang og Musik, og straks hed det: »Kan De spille?« — Ja, til Husbehov. Virtuoso var jeg selvfølgelig ikke. — Det næste Spørgsmaal var af mere ubehagelig Art. Hvorfor jeg ikke var bleven indstillet til Embedet i Lundemose, som jeg søgte i Fjor? — Jeg svarede, som sandt var, at det havde sine let forstaaelige Grunde. Man intrigerede for en bestemt Person, og at jeg af det indstillende Sogneraad blev anset som farlig for Kandidaten, der løvrigt var Sognefogdens Svigersøn. Desuden havde jeg en slem Fejl; jeg var Højremand. — Ja, saa kunde Pastoren saa godt forstaa, at man ikke ønskede mig i Embedet. Men, som sagt: jeg kunde vente. — »Saa skulde da ogsaa ...«, tænkte jeg ved mig selv, idet jeg ladede Kanonen. Om Præsten mente, at Skole og Politik havde noget med hinanden at skaffe — hvad jeg ikke kunde skønne. Den gentagne Snak om at vente havde ingen Steds hjemme, efterdi jeg var fuldmyndig og ikke agtede at blive Konge i Sverige. Endvidere henpegede jeg paa § 9 i Lov af 8. Marts 1856, der saa godt som forpligter Ansøgerne til at lyve og bedrage under den fordømte polske Tiggergang — et brutalt Slag i Ansigtet paa den sunde Fornuft. — Det sidste vilde Velærværdigheden dog ikke indrømme. Beboerne (han mente formentlig Sogneraadsmedlemmerne) kunde nok have Ret til at se den, de muligvis kunde faa til Lærer.

Da Enighed ikke var at opnaa paa noget Punkt, sagde jeg med oprejst Pande Farvel til den mest usympatiske

Præstemand, jeg nogen Sinde er truffen paa, og formoder, at Glæden over Skilsmisken var gensidig.

Fra Præstegaarden i Flynderup, hvor Grundtvigianisme og Venstredunst af amoniakagtig Karakter sivede ud af enhver Sprække, begav min Kusk og jeg os til nærmeste By, hvor der boede et Par Sogneraadsmedlemmer, vi hurtigt blev færdige med. Jeg var anbefalet til den ene, men skønnede straks, at Stympere billedlig talt hørte til fjerde Afdeling af de baggesenske Knive, dem uden Skaft og Blad. Det samme var i nogen Maade Tilfældet med Naboen og et meget ungdommeligt Medlem, vi gæstede paa Tilbagevejen.

Paa Rejsen erfarede vi, at en Friskolelærer skulde have Embedet i Fladballe, at en Liste cirkulerede i den Anledning, at Jens Pæsen vilde modsætte sig Kandidaturen med Hænder og Fødder, og at Præsten heller ikke var glad ved Manden, men i Følge sine frisisindede Anskuelser ikke fandt det rigtigt at modsætte sig Beboerne, som forøvrigt havde skrevet under af Ligegyldighed, fraregnet det Par Stykker, der havde sat Komedien i Scene.

•

Men Efterspillet blev her — som i mangfoldige andre Tilfælde — det artigste.

Jens Pæsen vilde, som anført, ikke have Friskolelæreren, — forøvrigt en Mærkværdighed, naar man erindrer, at Manden var Demokrat. Forhindre hans Indstilling kunde Gavytven trods

sin Indflydelse dog ikke; men han fandt paa Raad, idet han lod forhøre hos den kaldende Provst, hvem denne kunde ønske i Embedet. Provsten nævnede en dygtig Biskolelærer, der var Højremand, og nu stillede Jens Pæsen de øvrige Sogneraadsmødmer et Forslag, som gik ud paa, at de skulde have Lov til at udpege de to første Numre, naar blot han alene maatte stikke Rosinen i Pølseenden. De intet anende Fæller slog til. Ingen tænkte paa, at deres snilde Kollega mulig gik paa Rævekløer. Men hvo skildrer deres Forbauselse, for ikke at sige Bestyrtelse, da Gavtyven, efter at et Par Friskolelærere var indstillede som Numer 1 og 2, nævnede sin Kandidat, den af Provsten udpegede Højremand. Man søgte ved alle kendte Overtalesesmidler at bringe Medlemmet til Fornuft. Man bad; man tiggede; man truede; man bandede og svor, — alt forgæves! Og kort at fortælle: Indstillingen gik til Provsten, der begribeligvis hurtig blev enig med de to andre Skoledirektionsmedlemmer om at kalde Numer 3.

Pastor Falk i Flynderup er død for mange Aar siden; men jeg haaber, at han efter Indstillingen til Fladbalie har faaet et noget andet Syn paa Lærerkaldelsesmaaden (den Shakespeare aabenbart henpeger paa i Ordene: something is rotten in the state of Denmark), end han havde, da jeg — jeg vil ikke sige venskabeligt — forhandlede med ham i Flynderup Præstegaard.

PAA KULGRUBEESØG

Min gamle Ven Adolf Jacobsen, Hyllested, havde sat mig Stævne paa Lillerød Station i Nordsjælland Mandagen den 9. August 1836, Kl. 9 Formiddag. Han vilde nemlig have mig med paa en Udflugt til Höganäs, hvor Kulgruberne stod for Tur.

Vi naaede lykkeligt Helsingborg; men da et Dampskib, der plejede at anløbe Höganäs, uheldigvis ikke sejlede den Dag, og Jacobsen forgæves havde indledet Underhandlinger med en Vognmand om at køre os til Bestemmelsesstedet, maatte vi udelukkende regne med Toget, der afgik Kl. 2 Eftermiddag. I Ventetiden travede vi saa om i Helsingborg for at tage Byen i Øjesyn, spiste Frokost (under hvilken jeg første Gang stiftede Bekendtskab med det svenske Knækbrød) og aflagde »Kärnan« et temmelig indgaaende Besøg.

Fra »Kärnan« — vel nok den største Seværdighed i Helsingborg — søgte vi ned til Banegaarden, hvorfra Toget afgik, da Tiden var. Banen fører tæt udenfor Byen over en lang Pælebro, hvis Stolper paa sine Steder beskylles af Havet. Lidt efter svinger den ind i Landet, hvor en Holdeplads og en mindre Station tilbagelægges, inden Toget standser ved Kattarp, Udgangspunktet for en let, uindhegnet Sidebane. Her skiftes Tog, og nu gaar det temmelig langsomt ad Sidebanen med hyppige Standsninger ved dens talrige Holdepladser, til der omsider gøres Holdt ved Endestationen Höganäs, beliggende nær Kattegat, omtrent to svenske Mil fra Helsingborg og noget lignende fra Forbjerget Kullen, hvis sortladne Granitmasser taarner sig op mod Nord. Landskabet er saa fladt som et Landskab overhovedet kan være, og gennemgaaende frugtbart. I hvert Fald havde den Sommer ikke haft mere kraftig Sæd at opvise end den, vi øjnede her. Land-

byer spejder man forgæves efter. Husene ligger spredte, og Vaaningerne ligner de sjællandske en Del, naar undtages, at malede Træhuse ikke sjældent er stukne ind imellem. Hist og her øjnes en Kirke, der ikke skiller sig ud fra vore Landsbykirker, hvad Udseendet angaar. Herregaarde eller store Avlsgaarde synes almindelige. I det mindste kørte vi efterhaanden gennem uhyre Marker, der snart bugnede af Sæd, snart var overstrøede med endeløse Kvæghobe. Enkelte Smaaskove glider forbi paa nærmere eller fjernere Hold. Man skuer milevidt i alle Retninger; men om det er Bjerge eller Skove, hvor i Landskabet mod Øst bliver til et med den disige Horisont, er ikke let at afgøre.

Efter 80 Minutters Kørsel (regnet fra Helsingborg) er Höganäs naaet. Byen, der hverken ligner en dansk Landsby eller Købstad, men nærmest en Mellemting af begge, har brede Gader med venlige Smaahuse paa Siderne. Jernbaneskiner (meget smalsporede Baner) ser man alle Vegne.

Ogsaa her er Landskabet fladt. Ganske vist træffer man Smaahøje næsten overalt i Grubedistriktet; men de er enten dannede af Kuldynger eller Affald fra Driften. Selve Grunden er »flad som en Pandekage«.

Grubedriften er forøvrigt ikke gammel paa Stedet. Vel havde man allerede i det 16. Aarhundrede, altsaa i Danskertiden, brudt Stenkul i Omegnen af Helsingborg, og i det 17. og 18. Aarhundrede gjort adskillige resultatløse Forsøg i Retning af at bearbejde Lejerne i de tilstødende Herreder; men først i Aaret 1797 blev Grubearbejdet paabegyndt ved Höganäs Fiskerleje af et ved Grev Eric Ruuths Anstrengelse dannet Aktieselskab. De første 50 Aar gav Arbejdet kun ringe Udbytte, ja maaske endog til Tider ret følelige Tab, og det var først, efter at man i større Om-

fang havde begyndt at drage Nytte af de Kullagene ledsagende ypperlige Lag af ildfast og plastisk Ler, at et glimrende Overskud blev naaet. I vore Dage er store Fabriker for Tilvirkning af Tegl og andre Lervarer forbundne med Stenkulsbrydningen i Höganäs.

*

Straks efter Ankomsten gik Jacobsen og jeg til Bjergværkskontoret for at tilkøbe os Adgang til Gruberne. Billetten kostede 2 Kroner pr. Hoved, og saa overlod man os endda selv at finde hen til Stedet, hvor vi skulde stige ned i Underverdenen. I vor Raadvildhed blev en Dreng, vi mødte, ved en Femøre af Jacobsen underkøbt til at vise Vej; men den angivne Rute, som førte forbi et Par mægtige Pumpsværker til et Stillads med Hejseapparat, var ikke den rette. En Skakt i Nærheden af Väsby spidstaarnede Kirke blev udpeget som hensigtssvarende, og dels ad Veje, dels ad Banespor naaede vi omsider hen til et saare primitivt Kontor med Hejseværk ved Siden, hvor et Par Mand tog mod Billetterne og forklarede, at det var »Blaamandag«, grundet paa, at Arbejderne havde været »lustiga« om Søndagen. Om der blev holdt Blaamandag hver Uge, glemte vi at spørge om.

I en Hast blev vi udrustede, det vil sige, at vi over Klæderne blev iført et Par vide Bukser samt en Kittel af blaa- og hvidstribet Bomuldstøj, begge fastsnørrede om Bæltestedet med et almindeligt Hampereb. En Slags Féz af samme Stof som Kittelen fuldenude Udrustningen, der tog sig kosteligt ud. Saa blev vi af en Mand ført ud til Grubeaabningen, over hvilken Hejseapparatet var anbragt. En til et mægtigt Tov befæstet Gondol, ikke ulig de Landgangsbroer, man lægger ud fra Skibe i Havnene, hvilede over Aabningen, og paa den steg vi ud. Føreren stillede sig paa den ene Ende,

et Par Mand paa den anden, og efter en given Formaning om at holde fast i en langs Kanten løbende Jernstang og ikke være bange, begyndte vi at glide ned gennem det omtrent 100 m dybe Svælg. — »Glück auf!«

Mørket, der hurtig sænkede sig over Gondolen, varede dog ikke længe, idet Opmærksomheden næsten med det samme blev henledt paa et rødt Skær, der kom fra neden og skyldtes et livligt Baal, der brændte paa Grubens Bund, hvor Skakten endte. Og kort Tid efter tændte vi mod Gulvet dernede. Ved Udstigningen følte jeg en Art søsygeagtig Fornemmelse. Det kribledes stærkt i Krop og Lemmer, og lancen, — Svagheder, der dog hurtig gik over. Det ejendommelige Mørke, som Grubeilden gav et yderst fantastisk Præg, kunde jeg ikke straks gøre mig fortrolig med, hvorimod den uforanderlige Temperatur, som herskede — noget lavere end oppe i Sol-skinnet — lod Følesansen upaavirket.

Ved Ilden, der blussede ved Siden for Luftfornylsens Skyld, tændte Føreren tre Lamper, af hvilke han fordelte de to mellem Jacobsen og mig. Selv tog han den tredie og førte os gennem en Gang eller Stolle, hvor Lamperne lod skimte Jernbanespor, og vore Fødder fortalte om Fugtighed. Paa en Gang stod vi foran en Dør, og da den aabnedes, slog en veritabel Staldlugt os i Møde. Stalden rummede 29 Heste, og blandt disse en paa 31 Aar. En anden var født hernede og havde aldrig set Dagens Lys. Bag hver Hest var fastnaglet en sortmalet Plade, og paa denne Hestens Navn i hvidt. Foderlo og Staldvagtens Kammer var anbragt ved Siden, og alt i den pynteligste Orden.

Atter spadserede vi et Stykke Vej og standsede foran en forspændt Kærre, som Føreren havde tryllet frem til vor Bekvemmelighed. Vi satte os op, Kusken forpaa med Lampe paa Hat-

ten, Jacobsen og jeg, med vore Lamper hængende paa Siden, og Føreren bag med en langskaffet Hammer i Haanden. Og nu gik det løs. Gangen eller Stollen, vi kørte igennem, var ikke bredere, end at Væggene kunde øjnes til begge Sider, og Højden til Stenloftet noget forskellig, men gennemgaende som i en almindelig Stue. Under Kørselen fortalte vor livlige Fører, at han som ti-aarig var bleven knyttet til Gruberne og nu daglig havde arbejdet dernede i 45 Aar. Hammeren, han førte med, og som jeg i Begyndelsen skævede til, skulde klare Grejerne, i Fald der et eller andet Sted skulde være faldet en Klods ned paa Skinnerne. Sligt kunde nemlig hænde.

Omsider naaede vi en Sidegang, steg af og spadserede hen til en Arbejdsplads, hvor Spidshakkerne laa, som Folkene havde kastet dem fra sig om Lørdagen. Føreren viste os her, hvorledes Kullagene — der stammer fra Juraperioden, kun er nogle Centimeter tykke og af forskellig Godhed — veksler med Skifer, ildfast Ler, Sandsten m. m. Vi talte tre Lag, af hvilke det øverste efter Førerens Udsagn ydede de bedste Kul, og hakkede, som Skik og Brug krævede det, med højstegne Hænder og under alskens Munterhed nogle Stykker ud til Minde om Besøget.

Saa snart vi var vendt tilbage til Køretøjet, gik det i Retning af Stalden med saadan Fart, at Jacobsens Lampe gik ud som Følge af Lufttrykket, og de øvrige truede med at gøre ligesaa. Nu Øjnene var indstillede paa Mørket, bemærkede vi, at den ene Sidegang drejede af efter den anden. Alle Vegne var der Skinner til Kullenes Transport, og alle Vegne pegede Sporene, som rimeligt var, i Retning af Skakten, gennem hvilken vi atter skulde vende tilbage til den solbeskin-nede Verden. Her ved

lede Vandet frem af Sandstenen og samledes i en lille Fordybning. Vi drak et Glas og fandt det udmærket. Jeg kastede et Blik op gennem Aabningen og skimtede Dagslyset, en rund Plet af en Femøres Størrelse. Glædeligt at vide, at man snart skulde staa Ansigt til Ansigt med den velsignede Sol. Opholdet i en saa stor Dybde under Jordens Overflade har nemlig, naar alt kommer til alt, noget trykkende ved sig, som ikke nærmere lader sig forklare.

Vi steg atter ind i vor Gondol, og Føreren raabte et Par Gange. Det gav Genlyd; vi begyndte at glide opad og stod efter faa Sekunders Forløb i Sol-skinnet. Heroppe viste Føreren os et Hus længere borte, under hvilket vi efter hans Sigende havde været. En stor Sten paa Marken noget nærmere Grubens Aabning markerede Staldens Beliggenhed.

Vandringen i Underverdenen gjorde en Tvætning højst fornøden, og efter at denne var besørget, og vi havde kastet vort Stads, stod vi atter som Hverdagsmennesker i det lille Kontor. Kun Skade, at Höganäs ikke ejede en Fotograf, der kunde have forevigt os i vort lystige Kostume.

Føreren blev betænkt med en rigelig Drikkeskilling, og efter at Jacobsen havde spurgt paa nogle interessante Forsteninger, som ikke var til Fals, tog vi Afsked med Gruberne, jeg antager for stedse.

•

Endnu var der en Time til, at Toget skulde gaa. Hvad skulde vi gøre ved den?

Paa vor Vandring i Byen havde jeg lagt Mærke til en Skole og foreslog, at vi skulde vælge os ind paa Læreren Ger. Som tænkt, saa handlet, og vi fandt i Hr. Dahlstrøm (som Manden hed) en stærkt vindende Personlighed, der straks var villig til at vise os lidt omkring.

Først gæstede vi Byens meget lille, men ret hyggelige Kirke, der med sit Fjælegulv og sine lavhængende Træhvelvinger nærmest gør Indtrykket af at være en Bedesal. Paa en Plæne ved dens nordre Side er anbragt et Broncestandbillede af Grev Ruuth, fremstillet i Tidens Dragt (Ewald-Kostume, Paryk, Pisk i Nakken, o. s. v.) og med en Rulle i Haanden, formentlig en Plan over Gruberne i Höganäs. — Saa gik Turen til »Tivoli«, en smuk offentlig Park i Byens vestlige Udkant. Her laa en Bygning, indeholdende Folkebibliotek (5—600 Bind), en Gymnastiksal og en Teater- eller Koncertsal, som alt blev os forevist. Tæt ved skød en mægtig tildels beplantet Affaldsdyng i Vejret med en Flagstang paa Toppen. Rundskuet heroppe fra var om mulig end mere storartet end fra »Kärnan«. Hele Sjællands Nordkyst lige til Nakkehoved, Kullen og mange km² af det flade skaanske Landskab stod Øjet til Tjeneste. Ved Højens Fod ligger Höganäs, og længere ude Havnen, Fiskerlejet, Lervarefabrikerne m. m.

Efter Udtrykkene at dømme var Hr. Dahlstrøm en meget radikal Mand, dog med stærk Front mod Socialismen og navnlig en vis Skræder P a l m, som Sverrig paa den Tid var belemt med, — men desuagtet en Kaldsfælle, hvem det meget interesserede Jacobsen og mig at være truffen paa, ogsaa delvis af den Grund, at han havde forkortet os en Time paa behagelig Vis.

Henad Kl. 7 Eftermiddag vendte vi tilbage til Helsingborg, hvor vi lige kom tidnok til at kunne tage med Øresundsdampren til København. Vejret var smukt, næsten stille, og hvad en Sejlads gennem Sundet paa denne Aarstid og under disse Omstændigheder vil sige, fatter kun den, som har været med paa en saadan Tur. Natten tilbragte jeg hos Jacobsen, der havde rigelig Plads, efter

dersøn og Hustru, som laa paa Landet, havde overladt ham hele deres flotte Lejlighed i Linnésgade til Afbenyttelse.

Den paafølgende Morgen Kl. 9 stod jeg atter paa Lillerød Station, nøjagtig fire og tyve Timer efter, at jeg var rejst derfra i nordlig Retning.

Sverrigsturen var til Ende.

TO LÆRERE I VESTER-FLAKKEBJERG HERRED

Valdemar Jahn i Tingjellinge.

Carl Mathias Valdemar Jahn blev født 16. Juni 1815 i Kiel, hvor Faderen, Ferdinand Heinrich Jahn, en Apotekersøn fra Neumünster, var Premierløjtnant i lauenborgske Jægerkorps. Denne begavede Mand, der i høj Grad har gjort sig fortjent af dansk Krigshistorie og var yndet af Frederik den Sjette, blev 1823 forflyttet til København, væsentlig for Arkivstudiernes Skyld, og her blev den lille Valdemar sat i Skole. Meningen var, at han skulde studere; men da Faderen døde 1828 (han var paa Dødsdagen bleven udnævnt til Kaptajn), og Kongen personlig tog sig af Enken og Børnene, maatte Planen nødvendigvis blive en anden. Faderen havde været Officer; følgelig skulde Sønnerne gaa samme Vej, saa meget hellere, som Soldatervæsenet i gamle Frederiks Øjne var det interessanteste af alle Væsner. Kort at fortælle: Valdemar kom paa Landkadetakademiet, en sand Torturanstalt, hvor han tilbragte fire Aar. Endnu som gammel Mand kunde han vanskelig mindes dette Livsafsnit uden Bitterhed.

Jahn blev dog ikke Officer, idet Kongen omsider tog Hensyn til, at Lysten aldeles manglede. Og glemmes skal det heller ikke, at Majestæten ydermere gav 200 Rigsdaler paa Haanden, en Art Hjælpefond til det unge Menneskes fremtidige Uddannelse og Virksomhed.

Et Par yngre Brødre gik Kuren igennem og vandt Epauletterne. Den ene faldt i Træfningen ved Ullerup (1849); den anden blev saaret i Slaget ved Isted (1850) og døde nogle Aar efter.

Man dømme om den unge Valdemar Jahns ganske vist paatvungne første Forsøg, hvad man vil. Ret langt fra en Fiasko endte det i hvert Fald ikke. Og det næste skulde faa et lignende Udfald.

Han begyndte at læse til Dyrlæge; men da en medfødt Uvilje mod at skære i alt levende uheldigvis ikke lod sig overvinde, er det givet, at han hurtigt maatte blive færdig som Veterinær. Et Hang til Skuespilkunsten havde tidligere faaet sin Bekomst. Nu faldt han over Juraen og fik Plads hos Birkedommer Lautrup i Vesteregede, hvor han samtidig skulde læse med Børnene. Hans Viden var ret omfattende, naar Mathematik undtages, og navnlig var han godt hjemme i Sprog. Tysk og Fransk talte og skrev han aldeles flydende.

Under Jahns Ophold i Vesteregede fik Birkedommeren Besøg af en Broder, den senere Biskop Lautrup. Han hørte paa Undervisningen, og da han mærkede, at den unge Mand havde rige pædagogiske Evner, opmuntrede han til at fortsætte med Lærergerningen som Maal, et Raad, som Jahn ikke tog i Betænkning at følge.

Efter at han i Aaret 1838 var bleven privat dimitteret fra Jonstrup Seminarium (forøvrigt med en højst elendig Karakter) og en kort Tid havde været Hjælpe lærer i Vejle ved Næstved, blev Jahn Huslærer og Sekretær hos Provst Brasen i Karrebæk, som 1841. da man ikke kendte til Indstilling, gav ham Valget mellem Lærereboderne i Flakkebjerg og Tingjellinge. Han valgte det sidste, dengang et Sultekald, hvor han kom til at virke i 41 Aar.

Ved given Lejlighed kunde han have

faaet Førstelærermbedet i Skelskør, idet hans Velynder, Brasen, nu sad som fungerende Provst og Sognepræst i den lille Købstad. Men det at se paa egen Fordel var ikke Jahns stærke Side. I et hæfligt Afslag betonedes, at han var groet fast i Tingjellinge og ikke ønskede Forandring.

Flakkebjerg Herreder var, pædagogisk set, en rig Egn i Begyndelsen af Fyrreerne. Den bekendte Rasmus Sørensen sad endnu i Venslev, men havde givet sig Politiken i Vold, det mangen Kollega siden skulde aabe ham efter. Paa Holsteinsminde virkede Anders Stephansen, i Flakkebjerg C. C. Møller, og 1844 kom Adolf Jacobsen til Hyllested. En Begaelse i helt anden Retning, Forfatteren Erik Bøgh, talte ogsaa med. Den unge Satiriker havde ved Skæbnens Ironi taget Lærereksamen, og at han — til liden Glæde for Præsten i Krummerup — en kort Tid var ansat i Fuglebjerg, er en bekendt Sag.

Men Jahn kom ingenlunde tilkort ved Siden af alle disse Berømtheder. Havde han svajet i Ungdomsaarene, blev hans Stade des fastere nu, han var kommen paa rette Hylde. Med sjælden Iver og Dygtighed røgte han Gerningen, og endnu er der paa Egnen enkelte Elever tilbage, som alle med Glæde og Taknemmelighed mindes, hvad han har været for dem. Da han var 37 Aar gammel, blev Skolen visiteret af Sjællands Biskop, gamle Jakob Peter Mynster, som efter at have hørt og set, hvad den unge Mand kunde præstere, øjeblikkelig stillede Dannebrogskorset i Udsigt.

Paa en Tid, da Ordener havde noget at sige, i hvert Fald langt mere end nu, var Tilbudet en virkelig Ære. Men Jahn var klog nok til at se bort fra det, som glimrede. Kaldet trængte haardt til en ny Skole, og den fik han efter Ansøgning i Stedet.

Siden ytrede Provst Brasen: »De

skulde have taget Korset, Jahn! En ny Skolebygning skulde jeg nok have skaffet Dem alligevel».

Da Jahn havde et fint Øre for Musik og dertil en fortrinlig Sangstemme, maatte han nødvendigvis blive en god Kirkesanger. — I Barndomshjemmet havde han lært enkelte af Guldalderens Digtere, f. Eks. Ingemann, personlig at kende. Han var fortrolig med deres Skrifter, ja med Skønlitteraturens Mesterværker i det hele taget, og kunde selv skrive ypperlige Fortællinger. — Patriot til Fingerspidserne laa Fædrelandets Forsvar ham alvorligt paa Sinde, ogsaa Skyttesagen, hvilken sidste han i Egenskab af Forstander for den stedlige Kreds bragte ikke faa personlige Ofre, saa længe Kræfterne slog til.

Jahn var gift med Marie Adolfiné Brem, en Datter af Skovrider Carl Brem paa Gisselfeld. Hun var paa mødrene Side langt ude beslægtet med Digteren Christian Richardt og blev Moder til tre Børn, en Søn, Christian, der lærte Landvæsenet, men døde tidlig (1860), samt Døtrene Marie († 1912) og Sophie Jahn († ugift 1928). Marie var gift med den, som skriver disse Linjer, og en Søn i dette vort Ægteskab, Forfatteren Richardt Jahn-Nielsen, var trods sin Ungdom godt paa Veje til at erobre et Navn i Literaturen, da Døden pludselig indhentede ham (1910).

I sine sidste Aar var Jahn meget leversvag og maatte en Tid lang holde Hjælperlærer. Efter at have faaet Afsked med Pension (1882) tog han Bolk ved Lillerød Station i Nordsjælland, men døde under et Besøg hos Datter og Svigersøn i det nærliggende Hammersholt 1887. Han og Hustru († 1879) hviler Side om Side paa Tingjellinge Kirkegaard.

Adolf Jacobsen i Hyllested.

Om denne Mand kunde der skrives en hel Bog, en lønnende Opgave, som Efterverdenen forhaabentlig ikke vil skyde fra sig. Som Bidrag til en Karakteristik kunne efterfølgende Pennestrøg betragtes. At de langt fra yde det, jeg kunde ønske, er beklageligt. Noget andet er, at Indholdet hviler paa et grundigt Kendskab til den, de omhandle.

Adolf Jacobsens Liv blev meget langt; men om hans Livsførelse er kun faa Ord at sige.

Han kom til Verden i Fuglsbølle paa Langeland den 31. Januar 1823, tog Lærereksamen med Udmærkelse fra Statseksamen i Skaarup 1843 og fandt Aaret efter Vej til Hyllested, hvor han virkede som Lærer og Kirkesanger i 50 Aar paa Dato. Ved Afskeden (1894) fik han Titel af Kammerraad og døde i Gentofte 1. September 1914.

I sit barnløse Ægteskab med Frederikke Rasbech, Datter af Proprietæren paa det nærliggende Appelsbjerg, opdrog han nogle Brodersønner og en Del andre unge Mennesker. Det var ikke altid første Klasses Pensionærer, der blev ham betroet, ja maaske endog netop saadanne, som havde streng Tugt nodig; men at der blev lagt en solid Grundvold hos de Unge, og at alle, der stod til at redde, har haft udmærket Gavn af Opholdet i Hyllested Skole, kan ikke betvivles.

En af Brodersønnerne, Adolf Jacobsen, mangeaarig Bogholder i Viborg, blev siden Justitsraad og ansat i Hedeselskabets Tjeneste. En anden, Joh. Jacobsen, døde som kendt Litograf i København.

Jacobsen var en Mand af Middelhøjde og kraftig Legemsbygning, med sund Ansigtifarve, stærk Haarvækst samt Rundskæg. I Oldingeaarene blev Haaret graat, næsten hvidt, og Krop-

pen svandt noget ind, bøjende sig ubetydeligt under Alderens Tryk.

At der sad en sund Sjæl til Huse i det sunde Legeme, var indlysende for alle. Han besad en skarp Forstand, hvortil en Jernhukommelse sluttede sig, og aldrig aflagde han den brede, langlandske Dialekt (med stærk Snurren paa R), som forøvrigt klædte godt og fremhævede Originaliteten.

*

Da jeg i Slutningen af 1875 som ganske ung Mand kom til Tingjelling, Nabosognet til Hyllested, havde jeg læst en Del af, hvad Jacobsen havde skrevet i »Folkelæsnings«, »Landbotidende« og andetsteds, lodige Ting, der havde vakt min Interesse for Forfatteren. Men da jeg bad min tilkommende Svigerfader, Lærer Jahn, om at præsentere mig i Hyllested Skole, blev der til min Forundring svaret: »Det skal jeg saa gerne gøre; men det er forøvrigt slet ikke sikkert, at De vil synes om Manden«. Vi fulgtes saa ad derover en Dag, og ganske rigtigt: Svigerfader fik Ret. De gamle passerede lystigt frem og tilbage, og det var kun yderst sjældent, at et Ord forvildede sig hen til det unge Menneske, som lyttede til fra sin Stol.

Siden traf jeg Jacobsen hos den unge Kollega Jacob Larsen, Haarslev, og i Præstegaarden sammesteds; men den noget robuste Mand var lige tilknappet. Hvad der egentlig blev Skyld i, at vi rykkede hinanden nærmere, erindrer jeg ikke. Muligvis var det den Omstændighed, at jeg, takket være min geniale Lærer, Justitsraad Valdemar Bertelsen, havde faaet ug i Regning til Embedseksamen, et meget stort Plus i Jacobsens Øjne; muligvis ogsaa den, at vi begge som Højremænd i høj Grad beundrede Estrup, Danmarks største Statsmand i nyere Tid. Nok er det: Forholdet gled efterhaanden i Lave. Jeg kom over i Hyllested Skole en Gang imel-

lem for at hjælpe til med Sparekasse-reguskabet, og ved saadanne Lejligheder blev der Anledning til at tale ud. Da jeg 1882 drog til Nordsjælland, var Venskabet sluttet, og det bestyrkedes stadig ved mine hyppige Besøg i Gentofte, efter at Jacobsen 1894 havde taget Bolig i denne By.

•

Af det opgivne vil det staa klart, at Jacobsen ikke kunde være populær i Ordets udvandede Betydning. Hans noget kantede Væsen, til Tider ret stejle Optreden og uforbeholdne Udtalelser om alt, der mishagede, maatte blive til Hinder. Om hans strengt hæderlige Karakter, Kundskabsfylde, Arbejdsdygtighed og Flid kunde der ingen delte Meninger være; men det var kun nære Venner, som anede, at der bag det for Almenheden saa stærkt bepansrede Ydre slog et varmt og deltagende Hjerte.

Som Lærer hørte Jacobsen vel nærmest til den gamle Skole, der opslog sit Telt i den strenge Ordens Skygge og hævdede Disciplinen. Hermed være dog ikke sagt, at Tidens Rørelser lod ham uanfægtet. Nej, han var godt med paa alle Omraader, og for adskillige Retningers Vedkommende var det Foregangsmanden og ingen anden, man havde for sig.

Størst var han vistnok som Dansk- og Regnelærer, navnlig det sidste. I Regnetimerne kunde han næsten udrette det utrolige, takket være en fænomenal Færdighed i at tumle med Tallene og at gøre Eleverne fortrolige med denne Kunst.

Fortrinlige Skolebøger er udgaaede fra hans Haand. Vi nævner »500 Hovedregningsopgaver« (1880), maaske den bedste Hovedregningsbog, der nogen Sinde er givet paa Dansk, og »Natures Bog« (1879), et ypperligt Læseapparat, der mærkeligt nok ikke vandt synderlig Udbredelse, skønt det overalt i Pressen, og ikke mindst i

Skolebladene, blev modtaget med Paa-skønnelse.

Som Kirkesanger var Jacobsen ingenlunde fremragende, idet Tonefor-raadet var ringe, Stemmen uklar og Gehøret kun saa som saa. At han fungerede ved mit Bryllup i Tingjellinge Kirke 1. Juni 1881, maa tydes som en Ære, min Hustru og jeg viste min gamle Ven.

Lærere paa Landet uden Formue maatte omkring Midten af forrige Aarhundrede, forøvrigt ogsaa længere Tid derefter, selv drive Skolelodden for overhovedet at kunne leve. Jacobsen baksede ogsaa med sin efter alle Kunstens Regler; men da han var vel funderet i økonomisk Henseende, og Hyllested Lærerembede hørte til de bedst lønnede paa Egnen, opgav han Landvæsenet i Tide af Hensyn til andre Interesser.

1867 kom Sparekassen for Hyllested, Haarslev og Tingjellinge Sogne til Verden, hvilket næppe vilde være sket, i hvert Fald ikke paa det Tidspunkt, om Jacobsen havde staaet udenfor. Han var i over 25 Aar dens energiske Forretningsfører, ofrede den det meste af sin knapt tilmaalte Fritid, og dog var Bestyrelsen — for at bruge et mildt Udtryk — ubehøvet nok til at fratage ham Bestillingen, Aaret før han søgte Afsked fra Hyllested Lærerembede. En Nabokollega skulde til og har formodentlig ikke kunnet vente. Men Jacobsen tog sig Sagen nær og glemte aldrig den Tort, han maatte lide ved denne Lejlighed.

Jacobsens historiske og geografiske Viden var meget omfattende — en Følge af, at han huskede alt, hvad han læste. Men især følte han sig tiltrukket af Naturvidenskaben, navnlig Fysiken, hvilken han dyrkede paa en noget anden Maade end Lærer Larsen, Haarslev, der forenede Indsigt med Fingernemhed og kunde lade de fleste

Apparater selv, hvad Jacobsen ikke var i Stand til.

Naar Jacobsen gjorde fortjent Lykke med Pennen, maa det væsentlig tilskrives en Fremstillingsevne saa lige til, at kun faa besidder den. I »Folkelæsning« træffer vi følgende Afhandlinger: »Om Hjernens, Nervernes og Sansernes Virksomhed hos Menne-sket«, »Noget om Lufttrykket«, »Om Galvanismen og Elektromagnetismen samt deres Anvendelse«, »Om Alderdomsforsørgelse, Livsforsikring m. m.« og »Om Øjet og Synet«. Som særskilte Pjecer foreligger: »Hvad har bevirket de nuværende høje Priser paa Landejendomme?« (1866), »Om Landsbykskolens Reform«, et ypperligt lille Arbejde, samt »Meddelelser fra Hyllested Sogn« (1910). Utallige Opsatser i »Landbotidende«, »Aftenlæsning« og andre Steder skal her lades uomtalte. Alt i alt en Virksomhed, som gør Manden Ære og vil sikre hans Navn mod Glemsel.

Jacobsen var ligeledes en dygtig Foredragsholder og — hvad der maaske klinger noget underligt — en overmaade vittig Lejlighedstaler. Noget sarkatisk kunde han undertiden være, og træffende Bemærkninger skortede det aldrig paa. Efter at være bleven betitlet betroede han mig, at han ikke kunde lide Dannebrogskorset, fordi Kongens Staldkarle gik og dinglede med det, og Ridderkorset kunde en Lærer dengang ikke faa, med mindre han tillige havde været Rigsdagsmand, Sogneraadsformand, Formand i en Brugsforening el. lign. »Saa blev jeg Kammerraad«, tilføjede han med et lunt Blink i Øjet. »Men jeg skulde bare have vidst, at det vilde koste 24 Kroner aarlig i Rangskat« — noget lige saa meningsløst som selve Titlen.

Jacobsen rejste meget, ikke alene i Danmark, hvor han omtrent havde gæstet hver Krog, som fortjente det, men ogsaa i Sverige og Norge. Til

Broderlandene kom han undertiden paa offentlig Bekostning for at studere Skoleforhold, hvorom han da havde at give Indberetning til Kultusministeriet. En Gang var han ogsaa kommen til Tyskland; men den Rejse fik han ingen Fornøjelse af. Tyskerne var overalt saa forbandet storsnude, og de hæslige Billeder af Bismarck, man stadig havde for Øje (ogsaa i Sovekamrene hang de paa Væggen), mindede alt for meget om den Lede selv. Godt, at man slap lykkeligt hjem fra alt dette Djævelskab.

At rejse sammen med Jacobsen var meget interessant, ogsaa af den Grund, at han havde en egen Gave til at slippe ind, selv der, hvor alle uvedkommende var udestængede. Et Klap paa Skulderen, en vittig Bemærkning eller en Mønt forfejlede aldrig sin Virkning paa Opsynsmændene ved de paa-gældende Museer, eller hvad det nu kunde være, som var Genstand for Besøg. Paa Rejser var han den personificerede Oprømtighed og Forekommenhed, hvorom jeg især har en levende Erindring fra det tidligere omtalte Besøg i Helsingborg og Kulgruberne ved Höganäs.

De sidste tyve Aar af sit Liv, paa et Par Maaneder nær, boede Jacobsen i Gentofte, hvor han havde lejet en Villa paa Livstid. Her kom jeg til Stadighed, og her tog jeg Afsked med ham og hans elskelige Hustru. Den sidste blev stokdøv og døde 1911. Jacobsen selv, der nøjagtig blev 91 Aar 7 Maaneder gammel, bevarede derimod sine Aandsevner og alle sine Sansers fulde Brug til det sidste.

Begge hviler ved den store og hyggelige Gentofte Kirkegaards nordre Mur, hvor en smuk Granitsten med indhuggede Navne, Fødsels- og Dødsdage betegner Stedet.

SLÆGT OG HJEM

Min ene Oldefader paa fædrene Side boede paa Gaarden Vejrhøj (Brorstrup Sogn ved Hobro) og havde et talrigt Afkom (vistnok elleve Børn).

Sønnen Niels Sørensen, en brav og skikkelig Mand, tjente Proprietær Niels Poulsen i 16 Aar som Avlskarl, først paa en Forpagtergaard i Hjemegnen (Torstedlund?), siden paa Roelsegaard, som Proprietæren havde købt og tiltraadt i Aaret 1816. Siden fæstede Niels Sørensen en Halvgaard, som havde Plads i Knebel Sogn, omtrent hvor Aldershvile nu ligger. Han døde tidligt (1832?).

Min anden Oldefader paa fædrene Side, Niels Jensen Skovfoged, var Væver i Torsager, siden Gaardfæster i det nærliggende Faarup. Datteren Karen Nielsdatter, der var gift med Niels Sørensen, ægtede som Enke Rasmus Jakobsen Loft, en fordrukken Person, der mishandlede Kone og Stedbørn paa det ubarmhertigste og bl. a. slog Fader Hørelsen fra paa det ene Øre.

Niels Sørensen og Karen Nielsdatter havde fem Børn, af hvilke Fader var det næst yngste.

Faders eneste Broder var i en Aarrække Avlskarl paa Roelsegaard, som dengang tilhørte Poul Poulsen, en Søn af ovennævnte Niels Poulsen. Han var to Gange gift og døde som Husmand i Vrinders. Hans eneste Søn døde 1931 som Opsynsmand paa Sindssygeanstalten ved Middelfart.

Faders ældste Søster var ugift og de to andre gifte med Husmænd.

Min ene Oldefader paa mødrene Side var Træskomand og boede i Hyllested ved Æbeltoft. Med sin Hustru havde han seks Børn, og blandt disse Søren Andersen Præst.

Den anden af mine Oldefædre paa mødrene Side, Johan Bojesen — født i Husum (Sønderjylland) og for-

mentlig Frisør — var anden Gang gift med en Datter fra Havmøllen. I dette Ægteskab havde han en Søn, der blev Ejer af Gravlev Mølle (endnu i Slægtens Eje), og tre Døtre, af hvilke den ene ægtede Gaardejer Tyge Pedersen i Gravlev, den anden Lærer Petersen i Tirstrup og den tredje, Charlotte Louise, ovennævnte Søren Andersen Præst, en dygtig Musiker, der først boede i Rosmus, hvor Moder blev født, siden i Fuglslev ved Æbeltoft, hvor han sad inde med en Halvgaard. Han skal have været et saare vittigt Hoved, men fattig paa jordisk Gods og en Del forfalden til Drik.

Søren Andersen Præst og Charlotte Louise Bojesen havde en Søn (deres ældste Barn) og tre Døtre, af hvilke Moder var den ældste. Sønnen arvede Fædrehjemmet i Fuglslev og var to Gange gift. I første Ægteskab havde han en Datter og to Sønner, af hvilke den ene i de unge Aar rejste til Amerika, hvor han skal have tjent en Formue som Mælkehandler i New York. I andet Ægteskab var der en Søn, som arvede Herlighederne i Fuglslev.

Den ene af Moders Søstre var gift med en Kludekræmmer og bosat i Vejlbj ved Grenaa, den anden med en Købmand Conrad Lyngbye i selve Grenaa, efter hvem hun sad Enke i nogle og halvtredsindstyve Aar. I Ægteskabet var en Datter og to Sønner, Tvillingbrødre, der begge gik til Handelen. Den ene var Grosserer i København, og den anden døde ved et Ulykkestilfælde sammesteds.

Min Fader, Niels Nielsen (1824—1910), tjente 1842—47 og 1851—73 Proprietær Jens Risager Poulsen paa Kvelstrup (Søn af førnævnte Niels Poulsen, Roelsegaard), idet han begyndte som Kusk og endte som mangeaarig Avlskarl. 1847—51 aftjente han sin Værnepligt ved Randers Dra-

gonregiment, og som Deltager i Trearskrigen faldt han efter Kampen ved Oversø (24. April 1848) i det nærliggende Munkvolstrup haardt saaret i tysk Fangenskab med Altona som Interneringssted.

Min Moder, Johanne Marie Sørens datter (1823—1900), tjente i Ungdomsaarene forskellige Steder, mest i Aarhus og Æbeltoft, og endte som Stuepige paa Kvelstrup.

Mine Forældre blev ægteviede i Tved Kirke 16. April 1853, og deres Hjem blev et Hus paa Blaakær Mark med 3 ha Jord til, afkøbt Proprietær Jens Risager Poulsen for 1300 Kr. Her kom deres tre Børn til Verden, og her døde de begge efter en lang Arbejdsdag, da Livstraaden var udspunder.

Min ugifte Søster bor som forhenværende Dameskræderinde i Dejret paa Mols, og min Broder (gift tredje Gang) er Bødkermester i Aarhus.

Om mig selv, min Hustru, mine Børn og Børnebørn skal ikke afhandles her, da det er sket ved anden Lejlighed.

Det Hus, mine Forældre 1853 som nygifte flyttede ind i, skal i Følge Sagnet være bygget af »Rævemanden«, en Original af Rang, hvem jeg har beskrevet i »Hørt og oplevet«. Huset med tilhørende Jordlod blev efter Faders Død (1910) solgt for 2600 Kroner — en alt for ringe Sum i Forhold til, hvad Ejendommene dengang kostede.

Jordlodden, der sprang frem paa en Strækning, hvor Dejret og Blaakær Marker støder sammen, ikke langt fra Mosen Storekringel og omtrent 1 km fra Aarhusbugten, skraaned opad mod Øst i Retning af Bakkerne paa Kvelstrup Mark og var af middelmaadig Beskaffenhed. — Huset — opført af Mur- og Bindingsværk, tækket med Straa og mønnet med en Blanding af Ler og Tang — laa omgivet af sine Haver i Markens

sydvestlige Hjørne og tæt op til en lille Mose, kaldet »Sigen«, gennem hvilken Skellet gik. Dette Mosehul, der om Vinteren stod under Vand (meget tjenlig til Glidebane i Frostvejr) og om Sommeren paa sine mange Tuer frembød en stærkt blandet Bevoksning af Står, Pilebladet Kattehale, Pindsvineknop, Flæg og andre lige saa lidet ideelle Foderurter, var forøvrigt delt mellem tre Lodsejere: Fader, Gaardejer Søren Pedersen, Blaakær, og Gaardejer Jens Hansen i Dejret. Adskillige Tilløb til at udtørre det blev saa godt som frugtesløse. En Skov af Krusemynde — udvandret fra mine Forældres Have — dækkede Bredden paa et kortere Stykke, og Kommen, som voksede ved Siden, fandt Anvendelse, naar Moder lavede Ost. Følfod skortede det heller ikke paa.

Huset var 14,5 m langt og 6 m bredt, udvendigt Maal, hvilket giver en Grundflade af 87 m². Men det indre Fladefang kan højst ansættes til 85 m², af hvilke 1,8 faldt paa Forstuen, 11 paa Stuen, 8,5 paa Sovekammeret, 9,4 paa Køkkenet og 1,8 paa Spisekammeret. De resterende 52,5 m² var fordelt paa Stald, Svineaflukke, Lo og Lade.

Forstuen var pikket med haandstore Kampesten, og i Loftet var en Lem, gennem hvilken Genstande kunde fires ned.

I Stuen, der havde to Fag Vinduer mod Nord og Murstensgulv, men savnede Kakkelovn, var under Vinduerne anbragt et Bord og Stole, en ved hver Ende af Bordet. Blomsterpotter og Kapppegardiner prydede Vinduerne. Op til Væggen paa Ladesiden stod et Klædeskab, en Dragkiste og en Klædekiste. Før Klædeskabet kom, havde der staaet en anden Kiste, jernbeslaaet, med Aarstallet 1749 og nogle utydelige Navnetræk i blomsterslyngede Kredse paa Forsiden. Mellem Sovekammerdøren og Køkkendøren hav-

de et puflignende Møbel fundet Plads. Over Bordet var Vinduesposten forsynet med et Spejl. Men det mærkeligste i Stuen var et Billede i Glas og Rame, forestillende Fader i fuld Krigsmaling, et rigtigt Neu Ruppin-Kunstværk, betegnet som Dragon Niels Nielsen Knebel og omringet af følgende kostelige Vers:

Til Erindring om mit Minde
vil jeg Eder dette sende.
om jeg nogensinde her
kaldes bort fra Venner kjær.

Her seer de mig til Hest,
en kort Galop jeg rider.
Chargeer der bliver blæst,
paa Fjenden straks jeg skyder.

Men har mit Skud ei ramt,
jeg da min Sabel griber
og dækker mig mod ham
og hugger, saa det piber.

Da skal det være vist,
hans Hoved det skal falde
for Sablen som en Quist,
— og da er han min Fange.

Sovekammeret havde et Fag Vinduer mod Syd, ligeledes forsynet med Blomsterpoter og Kappegardiner, samt gipset Loft og Fjælegulv. Paa Endevæggen mod Laden stod en Omhængsseng, under Vinduet et Bord med to Stole, en ved hver Ende (den ene en Lænestol), og ved Væggen modsat Omhængssengen en Barneseng. Et Stueuhr, nok en Stol, Moders Spinde-
rok og en Bilæggerovn, i hvilken der blev fyret fra Køkkenet, fuldendte Inventariellisten der.

I Køkkenet — kampestenspikket, ligesom Forstuen — var en stor, aaben Skorsten, i hvilken Tverstænger var anbragte for det Tilfælde, at der var Sulevarer at ryge. Under Skorstensaabningen stod et af Mursten opført Ildsted, som dækkede Bagerovnen,

hvis Mundings nederste Rand laa ret ubekvem i Linje med Gulvet. Endvidere fandtes en Grubekedel, et lille Bord samt indskrænket Plads til Kar, Baljer, Dejgtrug og andre Køkkenredskaber. Køkkenet havde to Vinduer i Gavlen.

Spisekammeret — med Brædegulv — havde et lille Bord og de fornødne Hylder til Spisevarer, Mælk o. lign. samt et Sulekar.

Paa Loftet over Beboelseslejligheden var den tærskede Sæd anbragt. Her var desuden Plads til Favnebrænde m. m. En Stige førte fra Laden derop, og et lille Vindue i Vestgavlen gav Lys.

I Løen var Gulvet af stampet Ler. Da de to Løderum var smaa, maatte en Del af Sæden sættes i Hæs eller Stak. Paa Stænget over Kostalden var Høet anbragt. Stalden havde Plads til to Køer, den sædvanlige Besætning, og i et Aflukke ved Siden var om Sommeren anbragt en Gris, der blev slagtet ved Novembertide. Om Vinteren tjente Svinehuset til Bolig for Faarene, af hvilke mine Forældre i Regelen havde to eller tre. De gik forøvrigt ude og bjergede sig, som de kunde bedst, naar Vejret da ikke var altfor galt. Nogle faa Høns og Ænder kamperede i Stalden, og nogle faa Duer i et Slag paa Østgavlen. Katten, Børnenes Kæledægge, var om Dagen som Regel inde i Stuen, om Natten i Løden. Hund var der ingen af.

Den egentlige Have, som laa vest og syd for Huset, var hegnat af et Dige, paa hvilken der var plantet Løn (Ahorn) med Pil imellem. I det nordvestre Hjørne prangede en meget gammel Hyld; ved det sydvestre en Ask. Forøvrigt var Haven beplantet med Æble- og Kirsebærtræer, Ribs- og Stikkelsbærbuske, de sidste ved en langs Huset løbende Gang. Ved Vestgavlen var en karmindehænet Brønd med godt og rigeligt Vand (kun naar

Hylden blomstrede, var det slet), og ud for Sovekammervinduet et Blomsteranlæg med Græsbænk, den sidste op til Diget. I Havens øverste Del sad Bierne til Huse i gammeldags Kuber med Halmhætte over. Langs østre Ende og nordre Side af Huset var der Stenbro af passende Bredde, og foran Huset mod Nord tre store Ahorntræer samt en Forhave til Køkkenurter. Saadanne kunde nemlig ikke trives under Træerne i Haven.

Marken (3 ha) var delt i syv lige store Skifter, et Rug-, et Byg- og et Havreskifte, Brakmark og tre Skifter med Græs. Rodfrugter fandtes ikke, naar undtages Kartofler, til hvilke

Bygmarken maatte afgive en beskeden Hjørneplads. Fader dyrkede en egen Bygart og en meget fin Kartoffel, jeg ikke har truffet andre Steder. — Den nødvendige Gødning leverede Møddingen, hvis Omraade selvfølgelig laa uden for Døren til Kostalden.

Siden Faders Død har Huset for en væsentlig Del henstaaet i ubeboet Stand. Da det var skrøbeligt i Forvejen og har savnet alt, hvad under Vedligeholdelse kan henføres, har det ikke kunnet modstaa Vejrets Indvirkninger, den saakaldte Tidens Tand, og om føje Tid vil det antagelig synke i Grus, ja helt forsvinde fra Jordens Overflade.

